

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

Розвиток творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з
навчального модуля «Краса та здоров'я»

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність – 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Освітньо-професійна програма – Середня освіта. Трудове навчання та технології,
інформатика

КРТН. 023159.23.02.ПЗ

Виконав: студент II курсу гр. ТНм-23

Підпис

Євген БЕРНАЦЬКИЙ

Керівник: канд. пед. наук, доцент

Підпис

Вікторія ХРЕНОВА

Нормоконтролер

Підпис

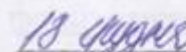
Оксана ПЯСТУК

До захисту допускаю

Завідувач кафедри технологічної та
професійної освіти і декоративного мистецтва

Ірина АНДРОЩУК

 2024 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Освітній рівень другий (магістерський)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Освітньо-професійна програма Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика

ЗАТВЕРДЖУЮ

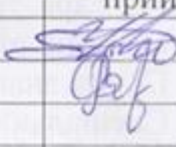
Завідувач кафедри

 Ірина АНДРОШУК«6» 09 2024 рокуЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Євген БЕРНАЦЬКИЙ
(ім'я, прізвище)

1. Тема кваліфікаційної роботи Розвиток творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я»
керівник кваліфікаційної роботи канд. пед. наук, доцент Вікторія ХРЕНОВА
Затверджено наказом ректора університету від 26.08.2024 р. №60, додаток 1
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи на кафедру 24.12.2024 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: Терещук А. І., Боринець Н. І., Боровик Д. В., Гащак А. М. Навчальна програма. Технології. Рівень стандарту. 10-11 класи. Навчальний модуль: «Краса та здоров'я»
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Теоретичні основи розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій (формування творчих здібностей як педагогічна проблема, засоби формування творчих здібностей учнів, досвід формування творчих здібностей учнів старших класів у ЗЗСО). Використання засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти (комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я», методичні рекомендації щодо його використання, хід та результати експериментального дослідження).
5. Перелік графічного матеріалу немає

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завда прий
<i>Антиплагіат</i>	<i>Іван ГЕРНІЧЕНКО</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Оксана ПЯСТУК</i>		

7. Дата видачі завдання 4.09.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	При
1	<i>Вступ</i>	<i>18.11.2024</i>	ВИКО
2	<i>1 розділ</i>	<i>20.11.2024</i>	ВИКО
3	<i>2 розділ</i>	<i>30.11.2024</i>	ВИКО
4	<i>Висновки, перелік посилань</i>	<i>01.12.2024</i>	ВИКО
5	<i>Попередній захист</i>	<i>02.12 - 04.12.2024</i>	ВИКО
6	<i>Перевірка на плагіат</i>	<i>05.12 - 10.12.2024</i>	ВИКО
7	<i>Нормоконтроль</i>	<i>11.12 - 15.12.2024</i>	ВИКО
8	<i>Рецензування</i>	<i>17.12-21.12.2024</i>	ВИКО
9	<i>Захист</i>	<i>26-27.12.2024</i>	ВИКО

Студент

(підпис)Євген БЕРНАЦЬКИЙ

Керівник роботи

(підпис)Вікторія ХРЕНОВА

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню проблеми розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я».

У першому розділі роботи висвітлено теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей. Розглянуто творчі здібності як складову педагогічної діяльності, охарактеризовано їх значення у формуванні особистості учнів старших класів, а також визначено основні підходи та засоби для розвитку творчого потенціалу в освітньому процесі. Проведено огляд літератури та аналіз сучасних наукових досліджень з теми роботи, а також проаналізовано досвід використання інструментів розвитку творчих здібностей у закладах загальної середньої освіти.

Другий розділ роботи присвячено розробці комплекту засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я». Комплект включає дидактичні матеріали, технічні засоби навчання, інструменти для практичної діяльності та діагностичні матеріали, які сприяють розвитку креативності, формуванню нових ідей та їх реалізації у навчальному процесі.

Кваліфікаційна робота виконана здобувачем другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Трудове навчання та технології, інформатика» кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету під керівництвом канд. пед. наук, доцента Вікторії ХРЕНОВОЇ.

Кваліфікаційна робота складає 64 сторінки основного тексту, містить 17 таблиць, 35 літературних джерел.

Ключові слова: творчі здібності, учні старших класів, уроки технологій, модуль «Краса та здоров'я», засоби навчання, методичні рекомендації.

12 грудня 2024 р.

Євген БЕРНАЦЬКИЙ

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП.....	6
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	9
1.1 Формування творчих здібностей як педагогічна проблема.....	9
1.2 Засоби формування творчих здібностей учнів старших класів	22
1.3 Досвід формування творчих здібностей учнів старших класів у ЗЗСО	34
2 ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	47
2.1 Комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я».....	47
2.2 Методичні рекомендації щодо використання засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я».....	55
2.3 Хід та результати експериментального дослідження.....	63
ВИСНОВКИ.....	68
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	70
ДОДАТОК А – Діагностичні матеріали для визначення рівня розвитку творчих здібностей учнів.....	74
ДОДАТОК Б – Інструкційна картка для практичної роботи «створення індивідуальної програми догляду за шкірою».....	75
ДОДАТОК В – Творчі проекти.....	77
ДОДАТОК Г – Сценарій майстер-класу «сучасні техніки макіяжу».....	82
ДОДАТОК Д – Кейси для розвитку творчих здібностей.....	84
ДОДАТОК Е – Візуалізація.....	89

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю формування творчої особистості в умовах реформування освіти та впровадження концепції Нової української школи. Розвиток творчих здібностей учнів старших класів набуває особливого значення, оскільки саме в цьому віці відбувається професійне самовизначення, формується готовність до самореалізації в майбутній професійній діяльності. Уроки технологій з модуля «Краса та здоров'я» мають значний потенціал для розвитку творчих здібностей старшокласників через практичну діяльність, проектування та створення власних продуктів.

Важливість розвитку творчих здібностей учнів регламентується такими нормативними документами: Законом України «Про освіту», Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, Концепцією розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня. У цих документах наголошується на необхідності формування в учнів компетентностей для творчої самореалізації, креативного мислення, інноваційної діяльності.

Проблема розвитку творчих здібностей досліджувалась багатьма науковцями. Л. Громик розкриває питання формування риторичної компетентності учнів старших класів як складової творчого розвитку [9]. В. Нечерда досліджує розвиток асертивності учнів старших класів у контексті формування успішної особистості [24]. О. Москальчук вивчає особливості самостійної роботи учнів старших класів [22].

Питання розвитку творчих здібностей на уроках технологій висвітлено в дослідженнях О. Коберника, який розглядає креативні технології навчання [13] та методику організації проектно-технологічної діяльності [14]. Т. Бріцкан досліджує інноваційні підходи розвитку творчих здібностей [7].

I. Цідило вивчає роль комп'ютерних технологій у формуванні творчих навичок [32].

Особливості організації творчої діяльності в умовах профільної освіти розглядаються в роботах Л. Шелестової [33], яка досліджує педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів старших класів, А. Полуніної [27], що вивчає формування понять з використанням інноваційних технологій, та Т. Белан [2], яка досліджує профорієнтаційну роботу з учнями старших класів.

Проте недостатньо дослідженими залишаються питання розвитку творчих здібностей старшокласників при вивченні модуля «Краса та здоров'я». Таким чином, темою кваліфікаційної роботи обрано «

Об'єктом дослідження є розвиток творчих здібностей учнів в закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є засоби формування творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій при вивченні модуля «Краса та здоров'я».

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні, розробленні комплексу засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я» та експериментальній перевірці їх ефективності.

Відповідно до мети визначено такі завдання дослідження:

Проаналізувати стан дослідження проблеми розвитку творчих здібностей учнів старших класів у педагогічній теорії та практиці.

Визначити та охарактеризувати засоби формування творчих здібностей учнів старших класів.

Проаналізувати досвід розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій.

Розробити комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я» та експериментальній перевірці їх ефективності.

Обґрунтувати методичні рекомендації щодо використання засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я»

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення, систематизація; емпіричні – педагогічне спостереження, анкетування, педагогічний експеримент; методи математичної статистики для розрахунку та представлення результатів дослідження.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Формування творчих здібностей як педагогічна проблема

Творчі здібності трактуються науковцями як індивідуально-психологічні особливості особистості, що проявляються в умінні генерувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних завдань. Дослідники визначають творчі здібності як синтез властивостей і особливостей особистості, що характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду творчої діяльності та обумовлюють рівень її результативності. Творчі здібності включають креативне мислення, розвинену уяву, здатність до асоціативного сприйняття, вміння бачити протиріччя та проблеми. Вони проявляються через особливості мислення, сприйняття, пам'яті та уяви людини. При цьому основними показниками творчих здібностей виступають швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість [5, с.189].

Питання розвитку творчих здібностей учнів набуває особливого значення в старших класах, коли формується особистість, здатна до самореалізації та творчого перетворення дійсності. Педагогічна наука розглядає творчі здібності як результат складної взаємодії спадковості, середовища і діяльності людини. У процесі навчання творчі здібності проявляються через спеціальні уміння, які забезпечують успішність у конкретних видах творчості. Розвиток творчих здібностей відбувається в процесі творчої діяльності, яка характеризується новизною свого продукту, своєрідністю процесу його отримання. Творча діяльність стимулює розвиток мислення, інтуїції, уяви, самостійності та інших якостей особистості. При

організації творчої діяльності необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів, їх інтереси та схильності [11, с.45].

Формування творчих здібностей учнів вимагає створення спеціального освітнього середовища, яке стимулює творчу активність. Таке середовище передбачає наявність проблемних ситуацій, що спонукають до пошуку нестандартних рішень. Воно має забезпечувати свободу вибору способів виконання творчих завдань. При цьому важливу роль відіграє емоційна атмосфера, що підтримує прагнення до творчого самовираження. Педагог має створювати ситуації успіху, які надихають учнів на подальшу творчу діяльність. Освітнє середовище повинно заохочувати ініціативу та самостійність, стимулювати розвиток уяви та фантазії. До того ж необхідно формувати в учнів упевненість у своїх творчих можливостях [18, с.168].

Розвиток творчих здібностей старшокласників потребує застосування спеціальних методів і прийомів навчання. Методи проблемного навчання спонукають учнів до пошуку нових способів дій, активізують їхнє мислення. Евристичні методи стимулюють генерування оригінальних ідей, розвивають інтуїцію та уяву. Дослідницькі методи формують уміння самостійно здобувати знання, висувати гіпотези, перевіряти їх достовірність. Проектні методи дозволяють реалізувати власні творчі задуми, інтегрувати знання з різних галузей. Ігрові методи створюють умови для прояву спонтанності та імпровізації. Важливим є поєднання індивідуальних і групових форм роботи, що забезпечує обмін творчими ідеями [26, с.156].

Результативність формування творчих здібностей залежить від системності та цілеспрямованості педагогічних впливів. Необхідно поступово ускладнювати творчі завдання, розширювати їх тематику та варіативність. Вчителю слід враховувати рівень розвитку творчих здібностей кожного учня, його індивідуальний темп просування. Творчі завдання мають відповідати віковим особливостям учнів, їхнім пізнавальним можливостям та інтересам. Оцінювання творчих робіт доцільно здійснювати за критеріями оригінальності, осмисленості, виразності. Педагогічний супровід має

забезпечувати підтримку творчих починань учнів, допомогу в подоланні труднощів, що виникають у процесі творчої діяльності [34, с.180].

Дослідження творчих здібностей учнів старших класів вимагає глибокого розуміння психологічних механізмів творчості. Творчість як процес створення нового спирається на розвинене дивергентне мислення, здатність до подолання стереотипів, бачення нових функцій знайомих об'єктів. Психологічні дослідження виявили, що творчі здібності мають складну структуру, яка включає мотиваційний, емоційний, інтелектуальний та діяльнісний компоненти. Кожен із цих компонентів відіграє специфічну роль у творчому процесі та потребує цілеспрямованого розвитку. Здатність до творчості проявляється через особливі якості розуму: гнучкість, швидкість, точність. Психологи відзначають тісний взаємозв'язок творчих здібностей з розвитком емоційно-вольової сфери особистості [3, с.16].

Педагогічна практика засвідчує необхідність урахування вікових особливостей старшокласників при формуванні творчих здібностей. Старший шкільний вік характеризується зростанням самостійності мислення, критичності суджень, прагненням до самовираження та самоствердження через творчість. У цьому віці активно формується індивідуальний стиль діяльності, розвивається здатність до саморефлексії та самоаналізу. В учнів зростає потреба в професійному самовизначенні, що стимулює інтерес до творчої діяльності в обраній сфері. Відбувається диференціація інтересів, формування стійких захоплень, які можуть перерости в професійну діяльність. Посилюється прагнення до самореалізації через різні види творчості [16, с.138].

Мотивація відіграє провідну роль у розвитку творчих здібностей старшокласників. Внутрішня мотивація творчої діяльності базується на пізнавальному інтересі, прагненні до самовираження, потребі у визнанні. Педагогічні дослідження показують, що мотиви творчої діяльності можуть бути різноманітними: прагнення до нового, бажання виділитися, самоствердитися, отримати схвалення. Для формування стійкої мотивації

необхідно створювати ситуації успіху, підтримувати ініціативу, демонструвати практичну значущість творчих досягнень. Особливе значення має створення атмосфери творчого пошуку, взаємної підтримки та співробітництва. Мотивація підсилюється через залучення учнів до колективної творчої діяльності [22, с.72].

Розвиток творчого потенціалу особистості тісно пов'язаний з формуванням ціннісних орієнтацій та світогляду старшокласників. Творчість як цінність включається в систему життєвих пріоритетів учня, визначає його ставлення до себе та навколишнього світу. Через творчу діяльність відбувається самопізнання та саморозвиток особистості, формується здатність до перетворення дійсності. Творчі здібності проявляються не лише в спеціальних видах діяльності, але й у повсякденному житті, у спілкуванні, у вирішенні життєвих проблем. Розвинені творчі здібності дозволяють знаходити нестандартні рішення в будь-яких ситуаціях, адаптуватися до змін, генерувати нові ідеї. Вони стають основою життєтворчості особистості [28, с.276].

У процесі формування творчих здібностей учнів старших класів вчитель має враховувати індивідуальні відмінності у проявах креативності. Кожен учень має власний творчий потенціал, який проявляється в певних видах діяльності. Диференційований підхід передбачає виявлення сильних сторін кожного учня, створення умов для їх максимального розвитку. Вчителю необхідно допомогти учням усвідомити свої творчі можливості, повірити у власні сили. Індивідуалізація навчання дозволяє кожному учню просуватися у розвитку творчих здібностей власним темпом, обирати завдання відповідного рівня складності. Важливо забезпечити психологічну підтримку творчих проявів учнів, створити атмосферу прийняття та розуміння [32, с.91].

Ефективність формування творчих здібностей залежить від методів Педагогічної діагностики та моніторингу творчого розвитку учнів. Діагностика дозволяє виявити рівень розвитку окремих компонентів творчих

здібностей, простежити динаміку їх формування. Для оцінювання творчих здібностей використовуються різноманітні методики: тести креативності, аналіз продуктів творчої діяльності, спостереження за процесом виконання творчих завдань. На основі результатів діагностики здійснюється корекція Педагогічних впливів, добираються оптимальні методи та прийоми роботи. Систематичний моніторинг дозволяє відстежувати ефективність обраних Педагогічних стратегій, вносити необхідні зміни в організацію навчального процесу. Педагогічна діагностика має стимулювати учнів до самопізнання та саморозвитку [20, с.15].

Формування творчих здібностей тісно пов'язане з розвитком емоційного інтелекту та естетичного сприйняття. Емоційна чутливість, здатність тонко відчувати прекрасне стимулюють творчу уяву та фантазію. Естетичне ставлення до дійсності збагачує внутрішній світ особистості, розширює межі творчого пошуку. У процесі творчої діяльності розвивається емпатія, формується здатність розуміти емоційний стан інших людей. Естетичні переживання надихають на створення оригінальних творчих продуктів, спонукають до самовираження через різні види мистецтва. Розвиток емоційної сфери збагачує палітру творчих проявів особистості та підвищує виразність творчих робіт. Вчитель має створювати умови для емоційного включення учнів у творчий процес [38, с.268].

Взаємодія з іншими учнями в процесі творчої діяльності сприяє збагаченню творчого досвіду старшокласників. Колективна творчість створює можливості для обміну ідеями, взаємного навчання, розширення репертуару творчих прийомів. Спільне вирішення творчих завдань розвиває комунікативні навички, вміння працювати в команді, враховувати думки інших. Групова робота над творчими проектами вчить розподіляти обов'язки, узгоджувати дії, досягати спільної мети. При цьому зберігається індивідуальність кожного учасника, його право на власне бачення та реалізацію творчого задуму. Творча взаємодія збагачує соціальний досвід учнів, формує навички конструктивної співпраці. Атмосфера творчого

співробітництва стимулює розвиток творчих здібностей кожного учня [24, с.65].

Розвиток критичного мислення є невід'ємною складовою формування творчих здібностей старшокласників. Критичне мислення допомагає оцінювати якість творчих ідей, відбирати найбільш перспективні варіанти рішень. Воно забезпечує глибоке розуміння проблеми, здатність бачити її з різних сторін. Розвинене критичне мислення дозволяє уникати поверхових, стереотипних рішень, знаходити дійсно оригінальні підходи. У процесі творчої діяльності критичне мислення проявляється через уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки. Воно допомагає відрізнити псевдотворчість від справжніх творчих досягнень. Вчитель має розвивати в учнів здатність до обґрунтованої оцінки власних творчих продуктів [29, с.256].

Міждисциплінарний підхід збагачує процес формування творчих здібностей, розширює простір для творчого пошуку. Інтеграція знань з різних предметних галузей дозволяє знаходити несподівані рішення, створювати оригінальні комбінації. Використання міжпредметних зв'язків стимулює розвиток асоціативного мислення, здатність переносити знання та вміння в нові контексти. Творчі завдання міждисциплінарного характеру формують цілісне бачення проблеми, вміння залучати різноманітні ресурси для її вирішення. Такий підхід відповідає природі творчого процесу, який не обмежується рамками окремих дисциплін. Інтеграція змісту освіти створює сприятливі умови для прояву творчої індивідуальності учнів [31, с.92].

Актуальні питання розвитку творчих здібностей учнів старших класів розглядаються в контексті впровадження нових освітніх технологій. А. Рунач досліджує роль медіаосвітніх технологій у формуванні життєвої успішності учнів старших класів та наголошує, що саме творча складова є ключовою у розвитку особистості [16, с.140]. На думку Н. Борисенко, використання сучасних освітніх технологій, зокрема вебквестів, створює сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу старшокласників [3, с.8].

Дослідження Педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів старших класів представлено у роботах В. Туташинського, який підкреслює важливість проєктної діяльності для формування творчої особистості [27, с.275]. Значний внесок у розробку методичних аспектів розвитку творчих здібностей зробив В. Юрженко, який обґрунтував необхідність системного підходу до визначення структури і змісту технологічної освіти [28, с.408].

І. Андрощук та М. Курач у своїх працях розкривають особливості художньо-проєктної підготовки та її вплив на розвиток творчих здібностей учнів [32, с.92]. О. Нагайчук акцентує увагу на важливості формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в умовах змішаного навчання для забезпечення ефективного розвитку творчих здібностей учнів [34, с.180].

В останні роки активно досліджуються питання використання інноваційних Педагогічних технологій у трудовому навчанні. В. Соловей пропонує нові підходи до організації творчої діяльності учнів, які базуються на принципах особистісно-орієнтованого навчання [36, с.182]. Дослідження В. Титаренко присвячені методиці вивчення декоративно-прикладної творчості та її ролі у розвитку творчих здібностей учнів [38, с.367].

Важливим аспектом розвитку творчих здібностей є інтеграція різних видів діяльності. Д. Кільдеров наголошує на необхідності інтеграції змісту технологічної освіти для забезпечення комплексного розвитку творчих здібностей учнів [31, с.92]. Л. Макаренко досліджує можливості інформаційно-освітнього середовища у контексті розвитку творчого потенціалу старшокласників [33, с.113].

О. Біляковська розглядає питання оцінювання навчальних досягнень старшокласників в умовах модернізації шкільної освіти, приділяючи особливу увагу оцінці творчих робіт учнів [20, с.15]. Практичний аспект розвитку творчих здібностей досліджує М. Корець, який пропонує конкретні методики організації творчої діяльності учнів на уроках технологій [23, с.71].

Дослідження засвідчують, що проблема розвитку творчих здібностей учнів старших класів залишається актуальною та потребує подальшого вивчення, особливо в контексті впровадження нових освітніх технологій та модернізації змісту технологічної освіти.

Розвиток творчих здібностей тісно пов'язаний з формуванням професійного самовизначення старшокласників. У процесі творчої діяльності учні пізнають свої схильності та можливості, визначають пріоритети у виборі майбутньої професії. Творчість дозволяє спробувати себе в різних ролях, отримати досвід вирішення професійних завдань. При цьому важливо, щоб творча діяльність мала практичну спрямованість, була пов'язана з реальними життєвими ситуаціями та професійними проблемами.

Особливого значення в розвитку творчих здібностей набуває використання інформаційно-комунікаційних технологій. Цифрові інструменти розширюють можливості для творчого самовираження, дозволяють експериментувати з різними формами подання інформації. Сучасні технології надають доступ до величезної бази знань, прикладів творчих робіт, навчальних матеріалів. При цьому важливо навчити учнів критично оцінювати інформацію, використовувати її для генерування власних ідей, а не простого копіювання.

Формування творчих здібностей вимагає створення системи психологічної підтримки учнів. Важливо допомогти їм подолати страх помилки, невпевненість у своїх силах, розвинути емоційну стійкість. Психологічний супровід має забезпечувати профілактику творчих криз, допомагати в подоланні труднощів, що виникають у процесі творчої діяльності. Особлива увага приділяється розвитку мотивації до творчості, формуванню позитивного ставлення до інновацій та експериментів.

Значну роль у розвитку творчих здібностей відіграє естетичне виховання. Здатність сприймати та цінувати прекрасне збагачує творчу уяву, розширює діапазон творчих проявів. Естетичний досвід стає джерелом натхнення, стимулює пошук оригінальних рішень. При цьому важливо

розвивати не лише здатність сприймати красу, але й уміння створювати її, втілювати естетичні ідеали у власній творчості.

Успішне формування творчих здібностей потребує інтеграції зусиль всіх учасників освітнього процесу. Необхідна координація дій вчителів різних предметів, психологів, батьків у створенні сприятливих умов для творчого розвитку. Важливо забезпечити наступність у розвитку творчих здібностей на різних етапах навчання, враховувати індивідуальну динаміку творчого становлення кожного учня. Системна взаємодія всіх зацікавлених сторін дозволяє досягти максимальної ефективності у формуванні творчої особистості.

В контексті розвитку творчих здібностей особливого значення набуває формування навичок самоосвіти та самовдосконалення. Учні мають навчитися самостійно визначати напрямки свого творчого розвитку, знаходити необхідні ресурси для реалізації творчих задумів. Важливо сформувати потребу в постійному оновленні знань, освоєнні нових технік та прийомів творчої діяльності. Здатність до самоосвіти стає основою безперервного творчого зростання особистості.

Ефективність формування творчих здібностей значною мірою залежить від урахування гендерних особливостей учнів. Дослідження показують, що хлопці та дівчата можуть віддавати перевагу різним видам творчої діяльності, по-різному проявляти свої творчі здібності. При організації творчої діяльності важливо забезпечити рівні можливості для самореалізації всіх учнів, незалежно від їх статі. Диференційований підхід має враховувати індивідуальні особливості кожного учня, а не базуватися на гендерних стереотипах.

Важливим аспектом розвитку творчих здібностей є урахування індивідуального темпу творчого розвитку. При організації педагогічного супроводу необхідно враховувати структуру творчих здібностей, яка включає різні компоненти.

Таким чином, аналіз теоретичних основ формування творчих здібностей учнів старших класів показав, що це складний багатокomпонентний процес, який вимагає системного підходу та врахування індивідуальних особливостей учнів. Творчі здібності трактуються науковцями як синтез властивостей особистості, що проявляється через особливості мислення, сприйняття, пам'яті та уяви. Розвиток творчих здібностей відбувається в процесі творчої діяльності через створення спеціального освітнього середовища, використання проблемних ситуацій, проектної діяльності та інтерактивних методів навчання. Особливого значення набуває формування мотивації до творчості, створення ситуацій успіху та психологічної підтримки учнів. Важливим аспектом є взаємодія з іншими учнями в процесі творчої діяльності, що створює можливості для обміну ідеями та взаємного навчання. Дослідження показують, що ефективність формування творчих здібностей залежить від системності та цілеспрямованості Педагогічних впливів, поступового ускладнення творчих завдань, розширення їх тематики та варіативності.

Важливим аспектом розвитку творчих здібностей є врахування гендерних особливостей учнів старших класів. Дослідження показують, що хлопці та дівчата можуть по-різному проявляти свою креативність, віддавати перевагу різним видам творчої діяльності. При організації творчої роботи важливо забезпечити рівні можливості для самореалізації всіх учнів, уникаючи гендерних стереотипів. Педагогічна практика свідчить, що найкращі результати досягаються при створенні змішаних творчих груп, де учні можуть обмінюватися досвідом та ідеями. Важливо пропонувати різноманітні форми творчої діяльності, щоб кожен міг знайти найбільш відповідний для себе спосіб самовираження.

Особливого значення набуває розвиток емоційного інтелекту як складової творчих здібностей. Здатність розуміти власні емоції та емоції інших людей, вміння керувати емоційним станом безпосередньо впливають на якість творчого процесу. Емоційна компетентність допомагає створювати

виразні творчі роботи, краще розуміти потреби потенційних споживачів творчого продукту. В старшому шкільному віці активно формується емоційна зрілість, тому важливо створювати ситуації для розвитку емпатії, емоційної чутливості, здатності до співпереживання.

Значну роль у розвитку творчих здібностей відіграє формування навичок тайм-менеджменту та самоорганізації. Учні старших класів мають навчитися планувати свою творчу діяльність, раціонально розподіляти час та ресурси, доводити розпочаті проекти до завершення. Важливо розвивати вміння працювати в умовах дедлайнів, зберігаючи при цьому якість творчого продукту. Навички самоорганізації дозволяють ефективно поєднувати творчу діяльність з навчанням та іншими заняттями.

Суттєвим фактором розвитку творчих здібностей є формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до ресурсів. Сучасні підходи до творчості передбачають використання екологічних матеріалів, створення продуктів, що не шкодять довкіллю. Учні мають усвідомлювати вплив своєї творчої діяльності на навколишнє середовище, прагнути до створення екологічно безпечних творчих продуктів. Важливо розвивати здатність знаходити креативні рішення екологічних проблем, створювати проекти, спрямовані на збереження природи.

Важливим аспектом є розвиток цифрової творчості та медіаграмотності. В умовах інформаційного суспільства учні мають вміти творчо працювати з цифровими інструментами, створювати медіаконтент, критично оцінювати інформацію. Цифрові технології розширюють можливості для творчого самовираження, дозволяють експериментувати з різними формами представлення ідей. При цьому важливо зберігати баланс між цифровою та традиційною творчістю, розвивати здатність до створення оригінального контенту.

З позицій сучасної педагогічної науки важливим аспектом розвитку творчих здібностей є формування метакогнітивних навичок у старшокласників. Учні мають навчитися аналізувати власний творчий

процес, розуміти свої сильні та слабкі сторони, знаходити ефективні стратегії вирішення творчих завдань. Розвиток метакогнітивної компетентності допомагає учням краще планувати свою діяльність, відстежувати прогрес, оцінювати результати. Важливо навчити старшокласників рефлексувати над своїм творчим досвідом, виявляти причини успіхів та невдач.

Суттєву роль у розвитку творчих здібностей відіграє формування навичок ефективної комунікації та презентації творчих ідей. Учні старших класів мають вміти чітко формулювати свої ідеї, переконливо представляти їх аудиторії, конструктивно сприймати критику. Важливо розвивати здатність працювати в команді, враховувати думки інших, знаходити компромісні рішення. Комунікативна компетентність особливо важлива при реалізації групових творчих проектів та участі в конкурсах.

Значну увагу слід приділяти розвитку культурної компетентності як основи творчої діяльності. Знайомство з культурною спадщиною, розуміння сучасних тенденцій у мистецтві та дизайні, здатність інтерпретувати культурні коди – все це збагачує творчий потенціал учнів. Важливо формувати розуміння культурного різноманіття, вміння працювати в різних культурних контекстах. Культурна компетентність допомагає створювати творчі продукти, що відповідають сучасним естетичним вимогам.

В контексті розвитку творчих здібностей особливого значення набуває формування навичок роботи з інформацією. Учні мають вміти знаходити та аналізувати релевантну інформацію, критично оцінювати джерела, синтезувати нові ідеї на основі зібраних даних. Важливо розвивати здатність бачити неочевидні зв'язки, знаходити натхнення в різноманітних інформаційних джерелах. Інформаційна компетентність допомагає створювати оригінальні творчі продукти, уникаючи плагіату та наслідування.

Актуальним аспектом є розвиток підприємницького мислення у контексті творчої діяльності. Старшокласники мають розуміти економічну цінність своїх творчих ідей, вміти оцінювати їх ринковий потенціал, планувати шляхи комерціалізації. Важливо формувати навички бізнес-

планування, маркетингу творчих продуктів, захисту інтелектуальної власності. Підприємницька компетентність допомагає перетворити творчі здібності на реальні професійні можливості.

Фундаментальною основою розвитку творчих здібностей у старшому шкільному віці є формування системного мислення. Учні мають навчитися бачити проблему в комплексі, враховувати різні фактори та взаємозв'язки, прогнозувати наслідки творчих рішень. Системний підхід допомагає створювати цілісні творчі продукти, що враховують технічні, естетичні та функціональні аспекти. Важливо розвивати здатність до синтезу різних ідей та підходів, вміння знаходити баланс між різними вимогами до творчого продукту.

Особливу роль відіграє розвиток резильєнтності як важливої складової творчої особистості. Учні старших класів мають навчитися долати творчі кризи, конструктивно сприймати невдачі, зберігати мотивацію при зіткненні з труднощами. Важливо формувати психологічну стійкість, вміння відновлюватися після стресових ситуацій, здатність трансформувати негативний досвід у нові можливості. Резильєнтність допомагає підтримувати стабільний творчий розвиток в умовах невизначеності.

Значна увага приділяється розвитку прогностичних здібностей у контексті творчої діяльності. Старшокласники мають вміти передбачати тенденції розвитку в своїй сфері, прогнозувати потреби потенційних споживачів, оцінювати перспективність різних творчих напрямків. Важливо формувати навички стратегічного планування, вміння створювати довгострокові творчі проекти. Прогностична компетентність допомагає створювати актуальні та затребувані творчі продукти.

У розвитку творчих здібностей важливу роль відіграє формування етичної свідомості. Учні мають усвідомлювати соціальну відповідальність творця, розуміти вплив своїх творчих продуктів на суспільство та довкілля. Важливо розвивати здатність до етичної оцінки творчих рішень, вміння знаходити баланс між креативністю та моральними нормами. Етична

компетентність забезпечує створення соціально відповідальних творчих продуктів.

Ключовим аспектом є розвиток здатності до самоактуалізації через творчу діяльність. Старшокласники мають навчитися використовувати творчість як інструмент особистісного зростання, знаходити в ній джерело самопізнання та самовираження. Важливо формувати розуміння творчості як способу життя, вміння інтегрувати творчий підхід у різні сфери діяльності. Здатність до самоактуалізації через творчість стає основою для подальшого професійного та особистісного розвитку.

1.2 Засоби формування творчих здібностей учнів старших класів

До засобів формування творчих здібностей належать спеціально розроблені завдання, вправи, навчальні матеріали, технічні засоби навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу учнів. Засоби навчання виступають інструментами реалізації Педагогічних цілей і завдань, допомагають організувати пізнавальну та практичну діяльність учнів. При виборі засобів формування творчих здібностей Вчитель має враховувати їх відповідність віковим особливостям учнів, рівню їх підготовки, специфіці навчального предмета. Ефективність засобів навчання визначається їх здатністю активізувати творче мислення, стимулювати пошукову діяльність, розвивати уяву та фантазію. Добір засобів здійснюється з урахуванням принципів доступності, наочності, систематичності [6, с.19].

У педагогічній теорії і практиці існують різні підходи до класифікації засобів розвитку творчих здібностей учнів. За характером впливу на творчий розвиток виділяють мотиваційні засоби (що стимулюють інтерес до творчої діяльності), операційні (що забезпечують оволодіння способами творчої діяльності) та контрольні-оцінні (що дозволяють відстежувати динаміку

розвитку творчих здібностей). За формою організації творчої діяльності розрізняють індивідуальні, групові та колективні засоби. За видом діяльності виокремлюють дослідницькі, проектні, художньо-творчі та технічно-творчі засоби.

До засобів формування творчих здібностей належать спеціально розроблені завдання, вправи, навчальні матеріали, технічні засоби навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу учнів. Засоби навчання виступають інструментами реалізації Педагогічних цілей і завдань, допомагають організувати пізнавальну та практичну діяльність учнів. При виборі засобів формування творчих здібностей Вчитель має враховувати їх відповідність віковим особливостям учнів, рівню їх підготовки, специфіці навчального предмета. Ефективність засобів навчання визначається їх здатністю активізувати творче мислення, стимулювати пошукову діяльність, розвивати уяву та фантазію. Добір засобів здійснюється з урахуванням принципів доступності, наочності, систематичності [6, с.19].

Технічні засоби навчання розширюють можливості для творчої діяльності учнів старших класів. Комп'ютерні технології дозволяють створювати віртуальні моделі, експериментувати з різними варіантами рішень, візуалізувати творчі ідеї. Мультимедійні засоби забезпечують наочність представлення інформації, дозволяють демонструвати зразки творчих робіт, технологічні процеси. Інтерактивне обладнання створює умови для активної взаємодії з навчальним матеріалом, експериментування, моделювання. Програмне забезпечення для створення графіки, анімації, відео розширює палітру творчого самовираження. Використання цифрових інструментів дозволяє документувати процес творчої діяльності, створювати електронні портфоліо робіт. Технічні засоби стимулюють інтерес до творчої діяльності, роблять її більш привабливою для сучасних учнів [33, с.112].

Проектна діяльність виступає ефективним засобом розвитку творчих здібностей старшокласників. Проекти дозволяють реалізувати власні ідеї, пройти всі етапи творчого процесу від задуму до втілення. Робота над

проєктом передбачає самостійний пошук інформації, генерування ідей, вибір оптимальних рішень. Учні вчаться планувати діяльність, розподіляти ресурси, оцінювати результати. Проєктна діяльність інтегрує теоретичні знання та практичні навички, розвиває дослідницькі вміння. Вона створює умови для прояву ініціативи, самостійності, відповідальності. В процесі роботи над проєктом формуються навички творчої взаємодії, вміння презентувати результати своєї діяльності [37, с.159].

Дидактичні матеріали для розвитку творчих здібностей мають відповідати певним вимогам. Вони повинні містити завдання різного рівня складності, що дозволяють враховувати індивідуальні особливості учнів. Матеріали мають стимулювати пошукову активність, містити проблемні ситуації, що спонукають до творчого мислення. Завдання повинні передбачати можливість різних способів виконання, стимулювати генерування оригінальних ідей. Дидактичні матеріали мають забезпечувати поступове ускладнення творчих завдань, нарощування творчого потенціалу. Вони повинні включати інструкції та рекомендації щодо організації творчої діяльності, критерії оцінювання творчих робіт. Особливе значення має естетичне оформлення дидактичних матеріалів [27, с.275].

Інтерактивні методи навчання створюють сприятливі умови для розвитку творчих здібностей. Ділові та рольові ігри дозволяють моделювати різні ситуації, експериментувати з різними варіантами рішень. Метод мозкового штурму стимулює генерування великої кількості ідей, розвиває швидкість та гнучкість мислення. Дискусії та дебати формують уміння відстоювати власну точку зору, знаходити аргументи. Кейс-метод розвиває аналітичні здібності, вміння знаходити нестандартні рішення реальних проблем. Тренінги дозволяють відпрацьовувати конкретні навички творчої діяльності в безпечному середовищі. Інтерактивні методи підвищують мотивацію до творчої діяльності, роблять навчання захоплюючим [15, с.178].

Практико-орієнтовані завдання забезпечують зв'язок творчої діяльності з життєвим досвідом учнів. Вони передбачають створення продуктів, що

мають практичну цінність та можуть бути використані в реальному житті. Такі завдання дозволяють учням побачити результати своєї творчості, відчути їх значущість. При розробці завдань враховуються інтереси та потреби старшокласників, їх прагнення до самореалізації. Практико-орієнтовані завдання часто пов'язані з майбутньою професійною діяльністю учнів, що підвищує їх мотивацію. У процесі виконання таких завдань учні освоюють різні технології, матеріали, інструменти, набувають практичних навичок. Це дозволяє розширити спектр можливостей для творчого самовираження [8, с.10].

Творчі майстерні як форма організації навчальної діяльності створюють особливе середовище для розвитку здібностей учнів. Атмосфера майстерні сприяє розкріпаченню, зняттю психологічних бар'єрів, що заважають творчості. Учні мають можливість експериментувати з різними матеріалами та техніками, освоювати нові способи діяльності. В майстерні забезпечується індивідуальний підхід до кожного учня, надається необхідна допомога та підтримка. Спільна діяльність у майстерні дозволяє обмінюватися досвідом, вчитися один у одного. Результати роботи обговорюються в групі, що допомагає розвивати рефлексивні здібності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій відкриває нові можливості для творчої діяльності. Онлайн-ресурси надають доступ до великого обсягу інформації, зразків творчих робіт, навчальних матеріалів. Цифрові інструменти дозволяють створювати та редагувати зображення, відео, музику, тексти. Віртуальні лабораторії забезпечують можливість проводити експерименти, моделювати процеси. Соціальні мережі та освітні платформи дозволяють обмінюватися творчими роботами, отримувати зворотний зв'язок. Це розширює аудиторію для презентації творчих досягнень, створює додаткову мотивацію [35, с.182].

Організація творчих конкурсів та виставок стимулює розвиток здібностей учнів. Підготовка до конкурсів мобілізує творчий потенціал, спонукає до пошуку оригінальних рішень. Участь у виставках дозволяє

продемонструвати свої досягнення, отримати оцінку глядачів. Конкурсна діяльність формує навички самопрезентації, вміння представляти результати своєї творчості. Атмосфера змагання стимулює прагнення до самовдосконалення, підвищення якості творчих робіт. Публічне визнання успіхів підвищує самооцінку учнів, впевненість у своїх творчих можливостях.

Створення портфоліо творчих робіт дозволяє відстежувати динаміку розвитку здібностей. Портфоліо містить найкращі роботи учня, демонструє його досягнення в різних видах творчої діяльності. Воно може включати фотографії процесу роботи, ескізи, чернетки, що показують етапи реалізації творчого задуму. Аналіз портфоліо допомагає учню усвідомити свій прогрес, визначити напрямки подальшого розвитку. Портфоліо може використовуватися при вступі до навчальних закладів, працевлаштуванні [23, с.70].

Організація дослідницької діяльності розвиває пошукову активність та творче мислення учнів. Дослідження передбачає виявлення проблеми, висунування гіпотез, планування експерименту, аналіз результатів. Учні вчаться формулювати дослідницькі питання, добирати методи дослідження, фіксувати та обробляти дані. Дослідницька діяльність розвиває спостережливість, уміння бачити незвичайне у звичайному, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. В процесі дослідження формуються навички критичного мислення, здатність перевіряти припущення, робити обґрунтовані висновки. Результати досліджень можуть стати основою для творчих проектів [19, с.88].

Використання методів психологічної підтримки допомагає подолати бар'єри, що заважають творчості. Релаксаційні вправи знімають напругу, допомагають увійти в творчий стан. Методи арт-терапії дозволяють виразити емоції через творчість, звільнитися від негативних переживань. Тренінги особистісного зростання розвивають впевненість у собі, долають страх помилки. Групові обговорення допомагають усвідомити та подолати

внутрішні обмеження, що блокують творчість. Важливо створити атмосферу психологічної безпеки, де кожен може вільно експериментувати та пробувати нове.

Використання природних матеріалів розширює можливості для творчого самовираження. Робота з природними матеріалами розвиває тактильну чутливість, формує екологічну свідомість. Природні форми та текстури можуть стати джерелом натхнення для створення оригінальних композицій. Збір та підготовка природних матеріалів перетворюється на творчий процес, розвиває спостережливість. При роботі з природними матеріалами учні вчаться враховувати їх особливості, знаходити нестандартні способи застосування [30, с.265].

Організація екскурсій та пленерів збагачує творчий досвід учнів. Знайомство з культурними пам'ятками, відвідування музеїв та виставок розширює кругозір, формує естетичний смак. Спостереження за природою, архітектурою, міським середовищем дає матеріал для творчих робіт. Замальовки з натури розвивають спостережливість, вміння бачити красу в навколишньому світі. Пленерна практика дозволяє працювати в різних умовах, експериментувати з освітленням, кольором, перспективою. Враження від екскурсій стають основою для подальшої творчої діяльності.

Залучення експертів та професіоналів збагачує освітній процес. Майстер-класи від фахівців демонструють високі стандарти майстерності, передають секрети професії. Зустрічі з успішними людьми творчих професій надихають учнів, показують перспективи розвитку. Консультації експертів допомагають удосконалити техніку виконання, уникнути типових помилок. Професіонали можуть виступати в ролі наставників, супроводжуючи творчий розвиток учнів. Їх оцінка та рекомендації мають особливу вагу для старшокласників [25, с.64].

Створення банку творчих ідей допомагає систематизувати та розвивати творчий досвід. Учні збирають цікаві ідеї, техніки, прийоми роботи, які можуть бути використані в майбутніх проектах. Колекція зразків,

фотографій, описів технологій стає джерелом натхнення. Ведення творчого щоденника дозволяє фіксувати ідеї, що виникають спонтанно. Банк ідей може бути як індивідуальним, так і колективним, що дозволяє обмінюватися знахідками. Систематична робота з банком ідей розвиває здатність генерувати та комбінувати ідеї.

Ефективним засобом розвитку творчих здібностей є організація виставок учнівських робіт. Виставки стимулюють учнів до створення якісних творчих продуктів, дають можливість побачити роботи інших та перейняти цікаві ідеї. Постійно діючі експозиції в навчальних кабінетах створюють творчу атмосферу, надихають на пошук оригінальних рішень. Тематичні виставки дозволяють глибше розкрити певну тему, продемонструвати різні підходи до її втілення. Виставкова діяльність розвиває в учнів естетичний смак, вміння презентувати свої роботи, аналізувати творчі досягнення інших.

Важливим засобом розвитку творчих здібностей є створення проблемних ситуацій на уроках. Такі ситуації спонукають учнів до пошуку нестандартних рішень, активізують творче мислення. При створенні проблемних ситуацій важливо враховувати рівень підготовки учнів, забезпечувати поступове ускладнення завдань. Проблемні ситуації можуть бути пов'язані з практичною діяльністю, моделювати реальні виробничі задачі. Це розвиває в учнів здатність бачити проблему, формулювати гіпотези, перевіряти їх на практиці.

Використання ігрових технологій створює сприятливі умови для розвитку творчих здібностей. Ділові ігри дозволяють моделювати різні професійні ситуації, експериментувати з різними ролями та способами поведінки. Рольові ігри розвивають уяву, здатність до перевтілення, емпатію. Дидактичні ігри роблять процес навчання більш захоплюючим, стимулюють пізнавальну активність. Ігрові елементи можуть бути включені в різні етапи уроку, створюючи невимушену атмосферу творчого пошуку.

Впровадження елементів театральної педагогіки збагачує арсенал засобів розвитку творчих здібностей. Драматизація навчального матеріалу

робить його більш емоційно насиченим, сприяє кращому засвоєнню. Створення невеликих театральних етюдів розвиває виразність рухів, пластику, мовлення. Елементи акторського тренінгу допомагають подолати психологічні бар'єри, розкріпачитися, повірити у свої творчі можливості. Театральні прийоми можуть бути використані при презентації творчих проектів, захисті ідей.

Важливим засобом розвитку творчих здібностей є створення ситуацій успіху. Педагог має помічати найменші досягнення учнів, підтримувати їх прагнення до творчості. Ситуації успіху підвищують самооцінку учнів, формують впевненість у своїх силах. При цьому важливо, щоб похвала була конкретною, вказувала на реальні досягнення. Створення ситуацій успіху особливо важливе для учнів з низькою самооцінкою, які бояться проявляти ініціативу.

Використання методів активізації творчого мислення допомагає подолати стереотипи, знайти нестандартні рішення. Методи мозкового штурму, синектики, морфологічного аналізу розвивають гнучкість та оригінальність мислення. Важливо навчити учнів користуватися цими методами самостійно, застосовувати їх при вирішенні різних творчих завдань. Методи активізації мислення можуть використовуватися як індивідуально, так і в груповій роботі.

Організація творчих майстерень дозволяє створити особливе середовище для розвитку здібностей. В майстерні учні можуть експериментувати з різними матеріалами та техніками, освоювати нові способи діяльності. Атмосфера майстерні сприяє вільному прояву творчої індивідуальності, обміну досвідом між учнями. Важливою є роль майстра, який демонструє прийоми роботи, підтримує творчі починання учнів, допомагає подолати технічні труднощі.

Таким чином, аналіз засобів формування творчих здібностей учнів старших класів показав необхідність комплексного підходу, що включає різноманітні дидактичні матеріали, технічні засоби навчання, інструменти

для практичної роботи та діагностичні матеріали. Ефективність формування творчих здібностей забезпечується поєднанням традиційних та інноваційних засобів навчання, при цьому особливе значення мають проектна діяльність, творчі майстерні та професійні проби. Важливим аспектом є створення спеціального освітнього середовища, яке стимулює творчу активність та забезпечує можливості для самореалізації учнів. Результативність використання засобів формування творчих здібностей значно підвищується при врахуванні індивідуальних особливостей учнів, їх інтересів та рівня підготовки. Систематичне використання різноманітних засобів навчання в поєднанні з психологічною підтримкою та створенням ситуацій успіху забезпечує стійкий розвиток творчих здібностей старшокласників.

Варто відзначити особливу роль театральної педагогіки у розвитку творчих здібностей учнів. Театральні методики дозволяють розвивати емоційний інтелект, пластичну виразність, здатність до імпровізації. На уроках технологій елементи театралізації використовуються при презентації творчих проектів, захисті ідей, демонстрації розроблених продуктів. Драматизація навчальних ситуацій допомагає учням краще зрозуміти професійні аспекти діяльності, відпрацювати навички комунікації з клієнтами. Театральні прийоми сприяють подоланню психологічних бар'єрів, розвитку впевненості у собі.

Значну роль у формуванні творчих здібностей відіграє організація віртуальних творчих майстерень та онлайн-проектів. Використання цифрових платформ дозволяє розширити можливості для творчої взаємодії, залучити до співпраці експертів з різних регіонів. Учні створюють цифрові портфоліо своїх робіт, беруть участь в онлайн-конкурсах та виставках. Віртуальні майстер-класи дають можливість познайомитися з різними техніками та прийомами роботи, отримати консультації провідних фахівців. Цифрові інструменти допомагають візуалізувати творчі ідеї, створювати прототипи майбутніх виробів.

Особливе значення має впровадження елементів гейміфікації у процес розвитку творчих здібностей. Створення системи творчих квестів, челенджів та конкурсних завдань підвищує мотивацію учнів, робить навчання більш захоплюючим. Ігрові механіки дозволяють моделювати різні професійні ситуації, експериментувати з різними підходами до вирішення творчих завдань. Система рівнів та досягнень стимулює постійне вдосконалення навичок, прагнення до освоєння нових технік.

Важливим аспектом є організація профорієнтаційних творчих майстерень, де учні можуть спробувати себе в різних професійних ролях. Такі майстерні обладнані сучасним устаткуванням та матеріалами, що дозволяє створювати продукти професійної якості. Старшокласники освоюють реальні виробничі процеси, вчаться працювати з професійними інструментами та обладнанням. Це допомагає зробити усвідомлений вибір майбутньої професії, краще зрозуміти свої схильності та можливості.

Суттєву роль відіграє створення системи психологічної підтримки творчого розвитку учнів. Шкільні психологи проводять діагностику творчих здібностей, допомагають подолати страх помилки та невдачі, розвивають емоційну стійкість. Організуються тренінги особистісного зростання, де учні вчаться керувати своїм творчим станом, долати творчі кризи. Психологічний супровід допомагає розкрити внутрішній потенціал кожного учня, подолати бар'єри, що заважають творчому самовираженню.

Інноваційним засобом розвитку творчих здібностей є впровадження технології дизайн-мислення в освітній процес. Цей підхід вчить учнів глибоко розуміти потреби користувачів, генерувати множину ідей, створювати прототипи та тестувати рішення. На уроках технологій дизайн-мислення допомагає створювати продукти, що відповідають реальним потребам споживачів. Учні вчаться проводити дослідження цільової аудиторії, створювати емпатичні карти, використовувати різні методи генерування ідей. Особлива увага приділяється етапу прототипування, де учні можуть експериментувати з різними матеріалами та технологіями.

Важливим елементом розвитку творчих здібностей є створення системи челенджів та творчих викликів. Регулярні короткострокові завдання з обмеженими ресурсами або часом стимулюють креативне мислення та вміння знаходити нестандартні рішення. Челенджі можуть бути індивідуальними або командними, що розвиває різні аспекти творчих здібностей. Результати виконання завдань обговорюються в групі, що дозволяє обмінюватися досвідом та ідеями. Система челенджів підтримує постійний інтерес до творчої діяльності.

Особливе значення має впровадження практики створення міждисциплінарних творчих проектів. Поєднання знань та навичок з різних предметних областей дозволяє створювати унікальні творчі продукти. Учні вчаться інтегрувати художні, технічні та природничі знання, знаходити несподівані рішення на стику різних дисциплін. Міждисциплінарні проекти часто мають практичне значення та вирішують реальні проблеми громади або школи.

Ефективним засобом розвитку творчих здібностей є створення системи творчого наставництва з залученням професіоналів галузі. Регулярні зустрічі з успішними представниками творчих професій, майстер-класи від експертів, індивідуальні консультації допомагають учням краще зрозуміти специфіку професійної творчої діяльності. Наставники діляться не лише технічними навичками, але й досвідом подолання творчих криз, розвитку власного стилю, просування творчих продуктів.

Значну роль відіграє створення системи документування творчого процесу. Ведення творчих щоденників, створення портфоліо проектів, фіксація етапів роботи допомагають учням краще усвідомлювати свій творчий розвиток. Документування включає не лише результати, але й процес пошуку ідей, невдалі спроби, роздуми та висновки. Така практика розвиває навички рефлексії, допомагає виявляти закономірності у власній творчій діяльності та планувати подальший розвиток.

Важливим засобом розвитку творчих здібностей є створення ситуацій творчого змагання та конкуренції. Організація конкурсів, творчих баттлів, змагань з вирішення нестандартних завдань стимулює учнів до пошуку оригінальних рішень. При цьому важливо створювати атмосферу здорової конкуренції, де основною метою є не перемога над іншими, а перевершення власних попередніх результатів. Змагальні елементи допомагають учням краще усвідомити свої можливості та визначити напрямки для вдосконалення.

Суттєву роль відіграє впровадження практики креативних лабораторій, де учні можуть експериментувати з різними матеріалами та техніками без страху помилки. В таких лабораторіях створюється атмосфера творчої свободи, де цінується сам процес експериментування та пошуку. Учні отримують можливість працювати з незвичними матеріалами, комбінувати різні техніки, створювати експериментальні роботи. Важливим аспектом є документування процесу експериментів та аналіз отриманих результатів.

Особливе значення має створення системи взаємного навчання та обміну творчим досвідом між учнями. Організація майстер-класів, де учні діляться своїми унікальними техніками та прийомами, сприяє розширенню творчого арсеналу кожного учасника. Така практика розвиває не лише технічні навички, але й здатність пояснювати свої ідеї, навчати інших, отримувати та надавати конструктивний зворотний зв'язок.

Ефективним засобом є впровадження практики творчих резиденцій, де учні можуть протягом певного періоду повністю зануритись у роботу над складним проектом. В рамках резиденції створюються особливі умови для концентрації на творчому процесі, надається доступ до спеціального обладнання та матеріалів. Результатом стає створення масштабних творчих робіт, які потім презентуються широкій аудиторії.

Важливим елементом є організація системи творчого менторства, де більш досвідчені учні допомагають початківцям освоїти базові навички та розвинути власний стиль. Ментори не лише передають технічні знання, але й

допомагають зрозуміти принципи творчого процесу, вчать справлятися з творчими кризами, підтримують мотивацію. Така система створює безперервність передачі творчого досвіду та формує почуття приналежності до творчої спільноти.

1.3 Досвід формування творчих здібностей учнів старших класів у ЗЗСО

На уроках технологій розвиток творчих здібностей учнів реалізується через систему спеціально розроблених практичних завдань. Наприклад, при вивченні модуля «Краса та здоров'я» вчителі використовують такі творчі завдання:

- розробка авторських рецептур натуральних масок для різних типів шкіри. Учні експериментують з натуральними інгредієнтами (мед, яєчний жовток, олії, трави), створюючи власні композиції з урахуванням властивостей компонентів.

- створення індивідуальних програм догляду за шкірою різних типів. Старшокласники вчать аналізувати стан шкіри, підбирати процедури та засоби догляду, розробляти графік процедур.

- проєктування дизайну упаковки для косметичних засобів з використанням екологічних матеріалів. Учні розробляють ескізи, підбирають матеріали, створюють прототипи упаковки.

- розробка технологічних карт виконання різних косметичних процедур з урахуванням послідовності дій, необхідних матеріалів та часових параметрів.

Вивчення досвіду формування творчих здібностей учнів у закладах загальної середньої освіти демонструє різноманітність підходів та методів роботи. Педагоги-практики розробляють авторські програми розвитку

творчих здібностей, адаптуючи їх до конкретних умов навчального закладу. Досвід показує, що найкращі результати досягаються при системному підході, який передбачає поєднання урочної та позаурочної діяльності. Вчителі використовують різноманітні форми роботи: творчі майстерні, гуртки, студії, клуби за інтересами. Творча діяльність інтегрується в різні навчальні предмети, що забезпечує всебічний розвиток здібностей. При цьому враховуються індивідуальні особливості та інтереси учнів, їх попередній досвід творчої діяльності [1, с.237].

Аналіз практики показує важливість створення сприятливого освітнього середовища для розвитку творчих здібностей. Успішні заклади освіти приділяють увагу оформленню навчальних приміщень, забезпеченню необхідними матеріалами та обладнанням. У школах створюються спеціалізовані кабінети, лабораторії, майстерні для творчої діяльності. Освітнє середовище наповнюється творчими роботами учнів, що створює особливу атмосферу та надихає на творчість. Педагоги формують традиції проведення творчих заходів, конкурсів, виставок. В успішних закладах налагоджена система презентації творчих досягнень учнів на різних рівнях.

Досвід вчителів-новаторів свідчить про ефективність проектно-дослідницького підходу у розвитку творчих здібностей. Учні залучаються до довготривалих творчих проектів, які дозволяють реалізувати власні ідеї та задуми. Проекти часто мають міждисциплінарний характер, що розширює можливості для творчого пошуку. Вчителі організують дослідницькі групи, де старшокласники працюють над вирішенням реальних проблем. Результати проектів презентуються на шкільних конференціях, конкурсах, фестивалях [7, с.269].

Практика показує необхідність тісної співпраці з батьками у питаннях розвитку творчих здібностей. Успішні школи організують просвітницьку роботу з батьками, пояснюючи важливість підтримки творчих проявів дитини. Батьки залучаються до організації творчих заходів, надають допомогу в забезпеченні матеріалами. Вони беруть участь у оцінюванні

творчих досягнень учнів, відвідують виставки та презентації. В окремих школах створюються сімейні творчі майстерні, де діти працюють разом з батьками. Така співпраця забезпечує підтримку творчого розвитку учнів у позашкільний час.

Досвід інноваційних закладів освіти демонструє ефективність використання сучасних технологій у розвитку творчих здібностей. Школи активно впроваджують цифрові інструменти для творчої діяльності, створюють медіастудії та лабораторії. Учні освоюють програми для створення графіки, анімації, відео, працюють з 3D-принтерами та іншим сучасним обладнанням. Використання технологій розширює можливості для творчого самовираження, робить процес навчання більш захоплюючим. Вчителі організують онлайн-виставки творчих робіт, створюють віртуальні галереї досягнень учнів [21, с.95].

Вивчення досвіду показує важливість налагодження партнерських зв'язків з культурними установами та організаціями. Школи співпрацюють з музеями, театрами, художніми студіями, що збагачує творче середовище. Учні відвідують майстер-класи професійних митців, беруть участь у мистецьких проектах. Заклади освіти організують спільні заходи з позашкільними установами, що розширює можливості для творчої самореалізації. Така співпраця допомагає учням побачити перспективи розвитку своїх творчих здібностей.

Аналіз педагогічної практики свідчить про важливість індивідуального підходу у розвитку творчих здібностей. Досвідчені педагоги розробляють індивідуальні програми творчого розвитку для обдарованих учнів, забезпечують їх додатковими завданнями підвищеної складності. В школах створюються групи для поглибленого вивчення окремих видів творчої діяльності. Вчителі ведуть систематичне спостереження за динамікою розвитку творчих здібностей кожного учня, корегують методи роботи відповідно до результатів. При цьому враховуються особливості темпераменту, характеру, стилю навчання учнів. Індивідуальний підхід

дозволяє розкрити унікальний творчий потенціал кожного старшокласника [17, с.46].

Практика успішних закладів освіти демонструє ефективність командної роботи педагогічного колективу. Вчителі різних предметів координують свої зусилля у розвитку творчих здібностей учнів, проводять інтегровані уроки та спільні проекти. Регулярно організуються методичні семінари, де педагоги обмінюються досвідом, обговорюють проблеми та досягнення. Створюються творчі групи вчителів для розробки навчально-методичних матеріалів. Важливу роль відіграє психологічна служба школи, яка забезпечує діагностику та супровід розвитку творчих здібностей.

Досвід показує необхідність системної роботи з профорієнтації творчо обдарованих учнів. Школи організують зустрічі з представниками творчих професій, екскурсії на підприємства та в установи культури. Проводяться консультації щодо вибору професійного шляху, пов'язаного з творчою діяльністю. Учні отримують інформацію про можливості навчання у закладах мистецького спрямування. Організуються профорієнтаційні проекти, де старшокласники можуть спробувати себе в різних видах творчої діяльності [36, с.183].

Результативним є досвід організації творчих об'єднань учнів за інтересами. У школах створюються театральні студії, музичні ансамблі, художні майстерні, літературні клуби. Такі об'єднання працюють на постійній основі, мають свої традиції та плани роботи. Учні самостійно обирають напрямок творчої діяльності відповідно до своїх уподобань. В творчих об'єднаннях формується особлива атмосфера співтворчості, взаємної підтримки. Старшокласники отримують можливість спілкуватися з однодумцями, обмінюватися досвідом.

Практика доводить ефективність залучення учнів до організації творчого життя школи через модуль «Краса та здоров'я». Наприклад, старшокласники організують майстер-класи з виготовлення натуральної косметики, де демонструють авторські рецептури скрабів та масок для

обличчя. Вони проводять для молодших учнів практикуми з основ догляду за шкірою, навчають складати індивідуальні програми догляду. На шкільних виставках презентують власноруч виготовлені косметичні засоби, оформлюють стенди з порадами щодо правильного догляду за зовнішністю.

Система стимулювання творчої активності учнів включає різноманітні форми заохочення. За розробку оригінальних рецептур натуральної косметики учні отримують додаткові бали. Кращі роботи, наприклад, авторські маски для різних типів шкіри чи креативні дизайни упаковок для косметичних засобів, представляються на конкурсах та виставках. Особливо цінуються проекти з розробки екологічної косметики та програм оздоровлення.

Елементи дуальної освіти реалізуються через співпрацю з салонами краси та косметологічними центрами. Учні проходять практику в професійних закладах, де знайомляться з сучасними технологіями догляду за зовнішністю, вчаться працювати з професійною косметикою. Наприклад, в рамках практики старшокласники освоюють техніки масажу обличчя, вчаться проводити діагностику стану шкіри, підбирати індивідуальні програми догляду.

У закладах загальної середньої освіти діють творчі об'єднання, де учні розробляють власні лінійки натуральної косметики, створюють відеоуроки з техніки виконання різних процедур догляду. Старшокласники організують майстер-класи з виготовлення мила ручної роботи, бальзамів для губ, кремів для рук з натуральних компонентів. Вони ведуть блоги про здоровий спосіб життя та правильний догляд за зовнішністю, діляться рецептами натуральних масок та скрабів.

Педагоги документують успішний досвід, створюючи методичні розробки з технології виготовлення натуральної косметики, рецептурні довідники, технологічні карти виконання косметичних процедур. В електронних базах накопичуються відеозаписи майстер-класів з виготовлення різних косметичних засобів, фотографії творчих робіт учнів,

презентації авторських проєктів з розробки програм догляду за різними типами шкіри.

Аналіз практики показує необхідність постійного оновлення форм та методів роботи відповідно до інтересів сучасних учнів. Школи впроваджують нові напрямки творчої діяльності: цифрове мистецтво, веб-дизайн, відеоблогінг. Використовуються актуальні формати: челенджі, квести, хакатони. Вчителі освоюють нові технології та інструменти, щоб говорити з учнями однією мовою. При цьому зберігаються перевірені часом традиційні форми роботи, які доводять свою ефективність [12, с.190].

Досвід закладів освіти свідчить про важливість створення системи моніторингу розвитку творчих здібностей. Школи розробляють критерії оцінювання творчих досягнень, проводять регулярні діагностичні зрізи. Ведеться портфоліо творчих робіт учнів, яке дозволяє відстежувати прогрес. Результати моніторингу обговорюються на педагогічних радах, враховуються при плануванні роботи. Така система дозволяє оцінити ефективність обраних методів, вчасно внести необхідні корективи [4, с.71].

Вивчення досвіду показує важливість залучення учнів до національних та міжнародних творчих проєктів. Заклади освіти беруть участь у програмах культурного обміну, організовують спільні проєкти з школами інших країн. Учні долучаються до міжнародних конкурсів, фестивалів, виставок. Така діяльність розширює культурний кругозір, знайомить з різними традиціями та підходами до творчості. Міжнародна співпраця стимулює вивчення іноземних мов, розвиває комунікативні навички. Участь у глобальних проєктах підвищує мотивацію до творчої діяльності [2, с.31].

Практика свідчить про ефективність створення міжшкільних творчих центрів та лабораторій. Декілька навчальних закладів об'єднують ресурси для забезпечення якісної матеріальної бази. У таких центрах концентрується сучасне обладнання, працюють кваліфіковані фахівці. Учні різних шкіл отримують можливість працювати на професійному обладнанні, освоювати складні технології. Міжшкільні центри стають майданчиками для проведення

конкурсів, фестивалів, майстер-класів. Така співпраця дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси.

У багатьох школах успішно реалізуються програми наставництва у сфері творчої діяльності. Досвідчені учні беруть під опіку молодших, допомагають їм розвивати творчі здібності. Старшокласники проводять майстер-класи, консультують з технічних питань, діляться досвідом участі в конкурсах. Система наставництва дозволяє передавати накопичений досвід, зберігати традиції творчих об'єднань. Така діяльність корисна для обох сторін: молодші учні отримують підтримку, а старші розвивають педагогічні навички [9, с.95].

Аналіз досвіду демонструє важливість соціальної спрямованості творчої діяльності. Школи реалізують проекти, спрямовані на вирішення проблем місцевої громади. Учні створюють соціальну рекламу, беруть участь у благоустрої території, організовують благодійні акції. Творчі роботи старшокласників використовуються для оформлення дитячих садків, лікарень, будинків престарілих. Така діяльність формує соціальну відповідальність, розуміння суспільної значущості творчості.

Досвід інноваційних шкіл показує ефективність впровадження змішаного навчання у розвитку творчих здібностей. Поєднання очних занять з дистанційними формами роботи розширює освітні можливості. Учні отримують доступ до онлайн-курсів, віртуальних майстер-класів, консультацій з експертами. Створюються електронні освітні ресурси, які дозволяють працювати у зручному темпі. Дистанційні форми роботи особливо актуальні для обдарованих учнів, які потребують індивідуальної програми розвитку [34, с.181].

Вивчення практики показує необхідність психологічного супроводу розвитку творчих здібностей. Шкільні психологи проводять діагностику творчого потенціалу, надають рекомендації щодо вибору напрямку діяльності. Організуються тренінги особистісного зростання, заняття з подолання творчих криз. Психологи консультують батьків з питань

підтримки творчих проявів дітей. Важливим напрямком роботи є профілактика емоційного вигорання творчо активних учнів.

Практика показує високу ефективність організації творчих майстерень у закладах освіти. Досвідчені педагоги створюють спеціальні творчі простори, де учні можуть вільно експериментувати з різними матеріалами та техніками. В таких майстернях зазвичай є все необхідне обладнання та інструменти, що дозволяє реалізовувати різноманітні творчі задуми. Вчителі відзначають, що атмосфера майстерні сприяє розкріпаченню учнів, допомагає їм подолати страх помилки та проявити свою індивідуальність.

У багатьох школах успішно впроваджується практика проведення регулярних виставок учнівських робіт. Педагоги створюють постійно діючі експозиції в навчальних кабінетах, організовують тематичні виставки до різних подій та свят. Така форма роботи не лише стимулює учнів до створення якісних творчих продуктів, але й формує естетичний смак, розвиває навички презентації своїх досягнень. Особливо ефективними є виставки, де учні самі беруть участь в оформленні експозиції та проведенні екскурсій.

Значний інтерес представляє досвід використання проблемних ситуацій на уроках технологій. Вчителі-новатори розробляють спеціальні завдання, які вимагають від учнів пошуку нестандартних рішень. Такі завдання часто пов'язані з реальними життєвими ситуаціями, що підвищує мотивацію старшокласників. Практика показує, що систематичне використання проблемних ситуацій розвиває критичне мислення, формує вміння бачити та вирішувати нестандартні задачі.

Успішні заклади освіти активно впроваджують ігрові технології в навчальний процес. Педагоги розробляють сценарії ділових та рольових ігор, які моделюють різні професійні ситуації. Такі ігри дозволяють учням спробувати себе в різних ролях, розвивають комунікативні навички та креативність. Особливо ефективними виявляються ігри, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю учнів.

Цікавим є досвід впровадження елементів театральної педагогіки в навчальний процес. Окремі школи створюють театральні студії, де учні не лише ставлять вистави, але й розробляють костюми, декорації, освітлення. Педагоги використовують театральні прийоми при захисті проєктів, презентації творчих робіт. Така діяльність допомагає учням подолати сором'язливість, розвиває навички публічних виступів.

Практика показує важливість створення ситуацій успіху для кожного учня. Досвідчені педагоги розробляють диференційовані завдання, які дозволяють досягти успіху учням з різним рівнем підготовки. Вони ведуть спеціальні щоденники спостережень, де фіксують досягнення кожного учня, що допомагає відзначити навіть невеликий прогрес. Такий підхід формує позитивну самооцінку, стимулює до подальшого творчого розвитку.

В багатьох школах впроваджуються методи активізації творчого мислення. Вчителі проводять тренінги з розвитку креативності, вчать учнів використовувати різні методи генерування ідей. Особливо ефективним виявляється поєднання різних методів: мозкового штурму, морфологічного аналізу, синектики. Педагоги відзначають, що систематичне використання цих методів значно підвищує рівень оригінальності учнівських робіт.

Заслуговує на увагу досвід організації творчих конкурсів та фестивалів. Успішні школи регулярно проводять такі заходи, залучаючи до участі не лише своїх учнів, але й представників інших навчальних закладів. Конкурси часто мають практичну спрямованість, їх тематика пов'язана з реальними потребами школи чи місцевої громади. Це підвищує мотивацію учнів, дає їм можливість побачити практичне застосування своїх творчих здібностей.

Практика доводить ефективність створення електронних портфоліо творчих робіт. Учні не лише збирають свої найкращі роботи, але й ведуть щоденники творчого розвитку, де аналізують свої досягнення та невдачі. Електронний формат портфоліо дозволяє включати відео процесу роботи, презентації проєктів, відгуки на роботи інших учнів. Такий підхід розвиває навички самоаналізу та взаємооцінювання.

Значну роль у розвитку творчих здібностей відіграє співпраця з культурними установами та професійними організаціями. Школи організують екскурсії на підприємства, зустрічі з успішними професіоналами, майстер-класи від фахівців галузі. Така взаємодія розширює уявлення учнів про можливості творчої самореалізації, допомагає у професійному самовизначенні.

У деяких закладах загальної середньої освіти активно впроваджується практика участі у міжнародних освітніх проектах з розвитку творчих здібностей. Наприклад, програма «Креативні майстерні» дозволяє учням знайомитися з різними культурними традиціями, обмінюватися досвідом з однолітками з інших країн. Учні беруть участь у міжнародних онлайн-конференціях, де презентують свої творчі проекти та отримують відгуки від експертів світового рівня. Особливо цінним є досвід проведення спільних творчих майстерень з учнями закордонних шкіл, що розширює культурний кругозір та стимулює пошук нестандартних рішень. Міжнародна співпраця також включає обмін методичними матеріалами між вчителями, що збагачує арсенал педагогічних прийомів розвитку творчих здібностей. Досвід показує, що участь у міжнародних проектах значно підвищує мотивацію учнів до творчої діяльності та сприяє формуванню глобального мислення. В рамках таких проектів учні створюють спільні творчі продукти, що потребує вміння працювати в міжкультурному середовищі та розвиває комунікативні навички.

У багатьох школах використовується система тьюторського супроводу розвитку творчих здібностей учнів старших класів. Досвідчені педагоги виступають у ролі наставників, допомагаючи учням визначити напрямки творчого розвитку та спланувати індивідуальну траєкторію навчання. Тьютори проводять регулярні консультації, допомагають у виборі творчих проектів, надають підтримку в подоланні труднощів. Особлива увага приділяється розвитку навичок самостійної творчої діяльності та формуванню індивідуального стилю роботи. Система тьюторства дозволяє

забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня та максимально розкрити його творчий потенціал.

Інноваційною практикою є створення шкільних творчих кластерів, де об'єднуються різні напрямки творчої діяльності. В рамках кластеру працюють художні студії, технічні майстерні, медіацентри, лабораторії дизайну. Учні мають можливість спробувати себе в різних видах творчості, знайти оптимальну сферу для самореалізації. Кластерний підхід дозволяє ефективно використовувати матеріальні ресурси та забезпечувати міждисциплінарні зв'язки. Створюються умови для реалізації комплексних творчих проєктів, що поєднують різні види діяльності.

У закладах освіти активно впроваджується практика творчого стажування учнів на реальних підприємствах та в установах. Старшокласники отримують можливість попрацювати в професійних студіях, дизайнерських бюро, рекламних агентствах. Такий досвід дозволяє познайомитися з реальними умовами творчої професійної діяльності, освоїти сучасні технології та обладнання. Стажування часто переростає в довгострокову співпрацю, коли учні продовжують виконувати реальні творчі замовлення під керівництвом професіоналів.

Особливу роль відіграє створення системи публічного визнання творчих досягнень учнів. В школах організуються регулярні виставки творчих робіт, проводяться презентації проєктів, видаються збірки учнівської творчості. Досягнення учнів висвітлюються в шкільних медіа, соціальних мережах, місцевій пресі. Створюються електронні галереї творчих робіт, які доступні широкій аудиторії. Така система стимулює творчу активність учнів, формує почуття гордості за свої досягнення.

Важливим напрямком є розвиток мережі творчих об'єднань випускників школи. Колишні учні, які досягли успіху в творчих професіях, проводять майстер-класи, беруть участь у профорієнтаційних заходах, виступають експертами учнівських проєктів. Створюються програми менторства, де успішні випускники супроводжують творчий розвиток

старшокласників. Такий зв'язок поколінь забезпечує наступність у розвитку творчих традицій школи та надає учням реальні приклади успішної творчої самореалізації.

Важливим напрямком є впровадження інклюзивних практик у розвиток творчих здібностей. У багатьох школах розробляються спеціальні програми, що дозволяють учням з особливими освітніми потребами повноцінно брати участь у творчій діяльності. Створюються адаптовані варіанти творчих завдань, підбираються спеціальні інструменти та обладнання. Педагоги відзначають, що інклюзивний підхід збагачує творче середовище, вчить учнів емпатії та взаємодопомозі. Особлива увага приділяється створенню безбар'єрного простору для творчої діяльності.

Сучасні заклади освіти активно впроваджують практику створення учнівських творчих стартапів. Старшокласники розробляють проекти, що мають комерційний потенціал, вчать просувати свої творчі продукти на ринку. В школах організуються курси з основ підприємництва, де учні освоюють навички бізнес-планування та маркетингу. Проводяться конкурси стартап-проектів, де учні можуть отримати підтримку для реалізації своїх ідей. Такий підхід допомагає зрозуміти практичну цінність творчої діяльності.

Особливого значення набуває екологічний аспект творчої діяльності. Школи впроваджують програми «зеленої творчості», де учні створюють проекти з використанням перероблених матеріалів, розробляють екологічні рішення для різних сфер життя. Організуються творчі майстерні з апсайклінгу, де старі речі отримують нове життя завдяки креативним ідеям учнів. Важливою частиною таких проектів є формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до ресурсів.

У закладах освіти створюються міждисциплінарні творчі лабораторії, де учні можуть експериментувати на стику різних предметних областей. Наприклад, поєднання мистецтва та технологій дозволяє створювати інноваційні проекти в області дизайну. Інтеграція природничих наук і

творчості відкриває можливості для створення екологічних інновацій. Такий підхід розширює горизонти творчого пошуку, вчить знаходити несподівані рішення на перетині різних сфер знань.

Активно розвивається практика створення шкільних творчих резиденцій, де учні можуть працювати над довгостроковими проектами під керівництвом професійних митців та дизайнерів. В рамках резиденції створюються умови для глибокого занурення в творчий процес, експериментування з різними техніками та матеріалами. Результати роботи презентуються на спеціальних виставках та фестивалях. Такий формат дозволяє учням отримати реальний досвід професійної творчої діяльності.

2 ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1 Комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я»

Розроблений комплект засобів орієнтований на специфіку модуля «Краса та здоров'я» та враховує вікові особливості старшокласників. Особливістю комплекту є інтеграція теоретичних знань з анатомії, фізіології, гігієни та практичних навичок догляду за зовнішністю. При його розробці враховувались сучасні тенденції в індустрії краси, що робить навчання актуальним та привабливим для учнів. Важливою складовою є формування культури здорового способу життя через практичну діяльність.

До складу комплекту входять дидактичні матеріали, технічні засоби навчання, інструменти для практичної роботи та діагностичні матеріали. Дидактична складова представлена різноманітними творчими завданнями, технологічними картами, інструкційними матеріалами. Особлива увага приділяється розробці завдань, які мають практичну цінність та можуть бути використані учнями в реальному житті – створення індивідуальних програм догляду, розробка натуральних косметичних засобів, проектування оздоровчих комплексів.

При розробці дидактичних матеріалів враховувалась необхідність забезпечення різних рівнів складності завдань, що дозволяє реалізувати індивідуальний підхід. Матеріали розроблені з урахуванням міжпредметних зв'язків та спрямовані на формування цілісного розуміння питань краси та здоров'я. Важливим аспектом є професійна спрямованість змісту, що допомагає учням у професійному самовизначенні. (див. таблиця 2.1)

Таблиця 2.1 – Структура комплексу засобів розвитку творчих здібностей

Компонент	Складові	Призначення для розвитку творчих здібностей
Дидактичні матеріали	Анкети для визначення рівня мотивації	Діагностика готовності до творчої діяльності
	Карти спостереження за проявами творчих здібностей	Моніторинг розвитку творчого потенціалу
	Інструкційні картки для практичних робіт	Формування базових навичок творчої діяльності
Технічні засоби	Фото- та відеоматеріали майстер-класів	Демонстрація професійних прийомів роботи
	Презентації з теоретичним матеріалом	Візуалізація навчального контенту
	Інтерактивні карти для створення образів	Розвиток креативного мислення
Інструменти та матеріали	Набори для створення натуральної косметики	Практична реалізація творчих задумів
	Професійні косметичні засоби	Відпрацювання технік виконання процедур
	Обладнання для діагностики стану шкіри	Розвиток аналітичних здібностей
Діагностичні матеріали	Критерії оцінювання творчих робіт	Аналіз результатів творчої діяльності
	Кейси для вирішення проблемних ситуацій	Розвиток креативного мислення
	Форми для створення портфоліо	Систематизація творчих досягнень

Аналіз структури комплексу показує збалансованість його компонентів. Кожен елемент виконує specific функції у розвитку творчих здібностей. Особливу цінність має наявність професійних інструментів, що дозволяє учням працювати в умовах, наближених до реальної професійної діяльності (див. таблицю 2.2).

Таблиця 2.2 – Розподіл засобів за рівнями складності

Рівень складності	Характеристика творчих завдань	Конкретний засіб
Початковий	Робота за інструкцією з елементами творчого пошуку	Інструкційна картка для створення програми догляду
	Робота за інструкцією з елементами творчого пошуку	Діагностичні анкети для визначення типу шкіри
	Робота за інструкцією з елементами творчого пошуку	Технологічні карти виконання базових процедур
Середній	Створення власних варіацій на основі базових технік	Майстер-клас «Сучасні техніки макіяжу»
	Створення власних варіацій на основі базових технік	Інтерактивна карта «Створення образу»
	Створення власних варіацій на основі базових технік	Картки-схеми для розробки індивідуальних програм
Високий	Розробка авторських проєктів та унікальних рішень	Проєкт «Натуральна косметика своїми руками»
	Розробка авторських проєктів та унікальних рішень	Проєкт «Програма комплексного догляду за шкірою»
	Розробка авторських проєктів та унікальних рішень	Кейс «Вирішення проблемної ситуації в салоні краси»

Розроблений комплект засобів для розвитку творчих здібностей базується на модульному принципі, що дозволяє гнучко адаптувати його до потреб конкретної групи учнів. Кожен модуль містить теоретичний матеріал, практичні завдання різного рівня складності, методичні рекомендації для вчителя. При створенні комплекту враховувались сучасні тенденції в галузі краси та здоров'я, що робить його актуальним та привабливим для старшокласників. Особлива увага приділялась розробці завдань, які мають практичну цінність та можуть бути використані учнями в повсякденному житті (див. таблицю 2.3) [15, с.179].

Таблиця 2.3 – Тематичний розподіл навчального матеріалу

Тема модуля	Форми розвитку творчих здібностей	Очікувані творчі результати
Основи стилістики	Розробка авторських стильових рішень, створення mood-boards	Формування індивідуального стилю, розвиток естетичного смаку
Технології догляду	Експериментування з натуральними компонентами, створення власних рецептур	Розвиток навичок творчого пошуку, експериментування
Оздоровчі практики	Проектування індивідуальних оздоровчих програм	Розвиток здатності до творчого вирішення проблем
Проектна діяльність	Розробка та реалізація авторських проектів у сфері краси та здоров'я	Комплексний розвиток творчих здібностей

Аналіз тематичного розподілу свідчить про комплексний підхід до розвитку творчих здібностей. Матеріал структуровано таким чином, щоб забезпечити поступове нарощування складності завдань та розширення спектру творчої діяльності учнів.

Електронний компонент комплексу включає мультимедійні презентації, відеоуроки, інтерактивні завдання. Цифрові ресурси розроблені з урахуванням сучасних вимог до освітнього контенту та забезпечують можливість дистанційного навчання. Вони містять якісний ілюстративний матеріал, що демонструє технологічні процеси та прийоми роботи. Інтерактивні елементи дозволяють учням експериментувати з різними варіантами рішень, розвивати креативне мислення (див. таблиця 2.4) [21, с.96].

Таблиця 2.4 – Структура електронного компонента

Тип ресурсу	Кількість	Особливості використання
Відеоуроки	2	Демонстрація технік та прийомів
Презентації	2	Візуалізація теоретичного матеріалу
Інтерактивні завдання	1	Самостійна робота учнів
Тести	10	Контроль знань та вмінь

Практичний компонент комплексу передбачає використання професійного обладнання та матеріалів. Це дозволяє учням освоїти сучасні технології, отримати реальний досвід роботи з професійними інструментами. Практичні роботи розроблені з урахуванням принципу наступності, що забезпечує поступове ускладнення завдань та розширення спектру використовуваних технік [33, с.114].

Особливу увагу в комплекті приділено розробці творчих проєктів, які виступають інтегруючим компонентом навчання. Проєктні завдання розроблені таким чином, щоб забезпечити можливість індивідуального вибору теми та способів її реалізації. Тематика проєктів охоплює різні аспекти модуля «Краса та здоров'я»: створення індивідуального стилю, розробка програм догляду, дослідження впливу різних факторів на здоров'я та красу. При виконанні проєктів учні освоюють методи дослідження,

вчатися працювати з різними джерелами інформації, розвивають навички презентації результатів [18, с.169].

Методичний супровід комплекту включає детальні рекомендації щодо організації навчального процесу, критерії оцінювання творчих робіт, зразки технологічних карт. Для кожного заняття розроблено план-конспект, що містить чіткі цілі, перелік необхідних матеріалів, опис етапів роботи. Методичні матеріали враховують можливі труднощі у роботі та містять рекомендації щодо їх подолання. Особлива увага приділяється питанням безпеки праці та гігієни при виконанні практичних робіт [26, с.157].

Діагностичний блок комплекту містить інструменти для оцінювання різних аспектів творчих здібностей. Розроблено систему критеріїв, що дозволяє оцінити як процес, так і результат творчої діяльності. Діагностичні матеріали включають тести для визначення рівня розвитку творчого мислення, анкети для вивчення мотивації, листи самооцінки. Результати діагностики використовуються для корекції індивідуальних освітніх траєкторій учнів.

До складу комплекту входять матеріали для організації самостійної роботи учнів. Розроблено систему домашніх завдань творчого характеру, що дозволяють закріпити отримані навички. Самостійна робота передбачає виконання практичних вправ, проведення спостережень та експериментів, роботу з додатковими джерелами інформації. Завдання для самостійної роботи мають різний рівень складності, що дозволяє враховувати індивідуальні можливості учнів [30, с.266].

Важливою особливістю комплекту є його профорієнтаційна спрямованість. Матеріали знайомлять учнів з професіями у сфері краси та здоров'я, демонструють можливості професійного розвитку в цій галузі. Включено завдання, що моделюють реальні професійні ситуації, дозволяють спробувати себе в різних професійних ролях. Це допомагає учням усвідомлено підходити до вибору майбутньої професії, розуміти вимоги до фахівців у цій сфері.

У комплекті передбачено можливості для організації групової роботи учнів. Розроблено сценарії ділових ігор, кейси для обговорення, завдання для роботи в малих групах. Групова робота сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню працювати в команді, враховувати думки інших. При цьому зберігається можливість індивідуального виконання завдань для учнів, які віддають перевагу самотійній роботі [35, с.183].

Особливу увагу при розробці комплекту було приділено засобам візуалізації навчального матеріалу. Мультимедійні презентації, відеоуроки та інтерактивні моделі дозволяють наочно представити складні технологічні процеси, продемонструвати правильні прийоми роботи. Цифрові ресурси розроблені з урахуванням сучасних вимог до освітнього контенту та забезпечують можливість як групового, так і індивідуального навчання. Важливим елементом є наявність зворотного зв'язку, що дозволяє учням оцінити правильність своїх дій.

Практична складова комплекту включає набори професійних інструментів та матеріалів для виконання різноманітних процедур. Це дозволяє учням освоїти сучасні технології догляду за зовнішністю, навчитися працювати з професійним обладнанням. При підборі інструментів враховувалися вимоги безпеки та ергономіки. Кожен набір супроводжується детальними інструкціями щодо використання та догляду за інструментами.

Діагностичний компонент комплекту представлений різноманітними тестами, анкетами та картами спостереження. Вони дозволяють оцінити не лише рівень теоретичних знань, але й практичних навичок учнів. Розроблено систему критеріїв оцінювання творчих робіт, що враховує як технічну майстерність, так і оригінальність виконання. Особлива увага приділяється відстеженню динаміки розвитку творчих здібностей кожного учня.

Для забезпечення індивідуального підходу в комплекті передбачено варіативні завдання різного рівня складності. Це дозволяє враховувати індивідуальні особливості та темп навчання кожного учня. Завдання побудовані таким чином, щоб забезпечити поступове нарощування

складності та розширення спектру освоєваних технік. При цьому зберігається можливість творчого підходу до виконання кожного завдання.

Важливим елементом комплекту є матеріали для організації проектної діяльності. Розроблено банк тем для індивідуальних та групових проектів, що охоплюють різні аспекти модуля. Кожен проект супроводжується методичними рекомендаціями щодо його реалізації, зразками документації, критеріями оцінювання. Особлива увага приділяється практичній значущості проектів, їх зв'язку з реальними потребами учнів.

Методичний супровід комплекту включає детальні рекомендації щодо організації різних форм роботи. Розроблено сценарії майстер-класів, плани проведення практичних занять, методики організації конкурсів та виставок. Для кожного виду діяльності визначено очікувані результати, можливі труднощі та шляхи їх подолання. Особлива увага приділяється питанням безпеки та гігієни при виконанні практичних робіт.

В комплекті передбачено можливості для організації дистанційного навчання. Створено електронні версії навчальних матеріалів, розроблено систему онлайн-консультацій та контролю. Цифрові ресурси дозволяють забезпечити безперервність навчального процесу в різних умовах. При цьому зберігається можливість індивідуального підходу та творчої самореалізації учнів.

Професійна складова комплекту представлена матеріалами про професії в сфері краси та здоров'я. Включено відомості про необхідні компетенції, можливості професійного розвитку, особливості роботи в різних установах. Передбачено організацію професійних проб, де учні можуть спробувати себе в різних професійних ролях. Це допомагає зробити усвідомлений вибір майбутньої професії.

Таким чином, розроблений комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я» має чітку структуру та враховує специфіку навчального матеріалу. Його особливістю є інтеграція різних компонентів, спрямованих на розвиток

креативного мислення, формування естетичного смаку та практичних навичок. Дидактичні матеріали забезпечують можливість диференційованого навчання через систему різнорівневих творчих завдань. Технічні засоби розширюють можливості для візуалізації та експериментування з різними техніками та стилями. Професійні інструменти та матеріали дозволяють реалізовувати творчі задуми в умовах, наближених до реальної професійної діяльності. Діагностичний компонент забезпечує моніторинг розвитку творчих здібностей та дозволяє коригувати індивідуальні освітні траєкторії учнів. Модульна структура комплексу робить його гнучким та адаптивним до різних умов навчання.

2.2 Методичні рекомендації щодо використання засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я»

Ефективне використання розробленого комплексу засобів для розвитку творчих здібностей вимагає системного підходу та врахування специфіки навчального модуля «Краса та здоров'я». На основі проведеного дослідження можна виділити основні методичні аспекти роботи з комплектом на різних етапах уроку.

На організаційно-мотиваційному етапі уроку доцільно використовувати мультимедійні презентації та відеоматеріали з розробленого комплексу для активізації пізнавального інтересу учнів. Наприклад, демонстрація актуальних тенденцій в індустрії краси чи інноваційних технологій догляду за зовнішністю стимулює творчу активність та мотивує до навчання. При цьому важливо організувати обговорення побаченого, даючи учням можливість висловити власні думки та ідеї.

На етапі вивчення нового матеріалу ефективним є поєднання теоретичної інформації з практичними демонстраціями. Розроблені технологічні карти та інструкційні матеріали слід використовувати як орієнтовну основу дій, залишаючи простір для творчості. Наприклад, при вивченні технік нанесення макіяжу учням спочатку демонструється базовий алгоритм, а потім пропонується створити власні варіації з урахуванням індивідуальних особливостей моделі.

Особливу увагу слід приділити організації практичної роботи з використанням професійних інструментів та матеріалів. Перед початком роботи необхідно провести інструктаж з техніки безпеки, продемонструвати правильні прийоми використання обладнання. При виконанні практичних завдань важливо забезпечити індивідуальний підхід, надаючи консультації та допомогу за потреби. Доцільно використовувати розроблені картки-схеми, які містять варіативні елементи та стимулюють пошук оригінальних рішень.

На етапі закріплення матеріалу ефективним є використання творчих завдань різного рівня складності. Для учнів початкового рівня пропонуються завдання на модифікацію готових зразків, середнього рівня – на комбінування відомих елементів, високого рівня – на створення авторських розробок. Наприклад, при вивченні теми «Натуральна косметика» учням можна запропонувати такі варіанти завдань:

- модифікувати базовий рецепт крему, додавши власні компоненти;
- розробити програму догляду з використанням натуральних засобів;
- створити авторську лінійку косметичних засобів для певного типу шкіри.

При організації проєктної діяльності важливо правильно використовувати розроблені матеріали для супроводу творчого процесу. На підготовчому етапі проєкту ефективними є картки-схеми для генерування ідей. Наприклад, при розробці індивідуальної програми догляду учні спочатку заповнюють діагностичну карту, що допомагає визначити

особливості та потреби клієнта, а потім використовують спеціальну схему для розробки програми, яка включає різні варіанти процедур та засобів.

На етапі контролю та оцінювання доцільно використовувати розроблені критеріальні картки. Вони містять чіткі показники оцінювання творчих робіт за такими параметрами як оригінальність ідеї, якість технічного виконання, практична цінність результату, естетичність оформлення. При оцінюванні проектів з виготовлення натуральної косметики, наприклад, враховується:

- інноваційність рецептури (0-3 бали);
- якість підбору компонентів (0-3 бали);
- дотримання технології виготовлення (0-3 бали);
- естетичність упаковки та оформлення (0-3 бали).

Важливим елементом комплекту є відеоматеріали, які демонструють професійні прийоми роботи. Їх доцільно використовувати на різних етапах уроку: при поясненні нового матеріалу, як зразок для практичної роботи, для самостійного опрацювання учнями. При вивченні техніки виконання масажних процедур, наприклад, спочатку демонструється відеофрагмент з поетапним показом рухів, потім учні відпрацьовують кожен рух окремо, і лише після цього переходять до виконання повної процедури.

Для розвитку творчого мислення ефективним є використання проблемних ситуацій та кейсів. Наприклад, учням пропонується ситуація: «Клієнт хоче освіжити образ, але категорично проти кардинальних змін. Які творчі рішення ви можете запропонувати?» Для вирішення такого завдання учні використовують розроблені картки з варіантами технік та прийомів, комбінуючи їх для створення оригінального рішення.

При організації самостійної роботи важливо забезпечити учнів чіткими інструкціями та алгоритмами діяльності. Розроблені методичні матеріали містять покрокові рекомендації з ілюстраціями та описом можливих помилок. Наприклад, для самостійного освоєння техніки плетіння кіс учням надається:

- фото-інструкція з покроковим виконанням;
- відео-демонстрація процесу;
- картка з типовими помилками та способами їх усунення;
- схема для створення власних варіацій зачіски.

Для формування навичок самоконтролю використовуються спеціальні чек-листи та карти самооцінки. Вони допомагають учням відстежувати власний прогрес та визначати напрямки вдосконалення. При виконанні процедур догляду за шкірою, наприклад, учні заповнюють технологічну карту, де відмічають послідовність дій, використані засоби, результат роботи та власні спостереження.

Особливу роль відіграють матеріали для організації групової роботи. При створенні колекції зачісок, наприклад, учні працюють у групах, використовуючи:

- картки з розподілом ролей (стиліст, модель, фотограф, презентатор):
  - план роботи групи з часовими рамками:
  - критерії оцінювання колективної роботи:
  - форму для взаємооцінювання учасників групи.

Для стимулювання творчої активності ефективним є використання елементів гейміфікації. Розроблені ігрові картки та сценарії дозволяють перетворити навчальний процес у захопливу діяльність. Наприклад, при вивченні колористики використовується гра «Кольоровий експерт», де учні виконують різноманітні завдання на підбір кольорової гами, отримуючи бали за креативні рішення.

Важливим аспектом є правильне використання діагностичних матеріалів для моніторингу розвитку творчих здібностей. Розроблені тести, анкети та карти спостереження дозволяють відстежувати динаміку розвитку різних компонентів творчих здібностей та своєчасно коригувати навчальний процес.

Використання розробленого комплекту засобів вимагає від учителя ретельного планування та підготовки до уроків, вміння гнучко комбінувати різні матеріали відповідно до потреб конкретної групи учнів та специфіки теми, що вивчається.

Важливим аспектом реалізації комплекту є створення сприятливого психологічного клімату на уроках. Вчителю необхідно формувати атмосферу творчості та взаємної підтримки, де кожен учень відчувається комфортно і може вільно висловлювати свої ідеї. Особливу увагу слід приділяти підтримці ініціативи учнів, заохоченню нестандартних рішень. При цьому важливо уникати надмірної критики, яка може знизити мотивацію до творчої діяльності.

При організації практичних занять рекомендується використовувати принцип поступового ускладнення завдань. Починати слід з простих операцій, поступово включаючи більш складні елементи та техніки. Кожне нове завдання має базуватися на вже освоєних навичках та розширювати можливості для творчого самовираження. Важливо забезпечити достатньо часу для відпрацювання кожної техніки, щоб учні могли досягти впевненості у своїх діях.

В процесі роботи з комплектом необхідно приділяти особливу увагу розвитку самостійності учнів. Педагог має поступово зменшувати свою керівну роль, надаючи учням більше свободи у виборі способів виконання завдань. Важливо навчити їх планувати свою діяльність, раціонально використовувати час та матеріали, самостійно контролювати якість роботи. Це сприяє формуванню відповідальності та професійної компетентності.

При використанні технічних засобів навчання необхідно забезпечити їх органічне включення в навчальний процес. Мультимедійні матеріали мають доповнювати практичну діяльність, а не замінити її. Перед демонстрацією відеоматеріалів важливо провести підготовчу бесіду, поставити конкретні завдання для спостереження. Після перегляду необхідно організувати

обговорення побаченого, пов'язати теоретичні знання з практичною діяльністю.

У процесі оцінювання творчих робіт важливо використовувати комплексний підхід. Необхідно враховувати не лише технічну якість виконання, але й оригінальність ідеї, складність завдання, самостійність роботи. Доцільно залучати учнів до процесу оцінювання, розвиваючи їх здатність до критичного аналізу та самооцінки. При цьому важливо формувати культуру надання конструктивного зворотного зв'язку.

Організація проектної діяльності вимагає ретельного планування та підготовки. Вчителю необхідно допомогти учням у виборі теми проекту, враховуючи їх інтереси та можливості. Важливо чітко визначити етапи роботи, терміни виконання, форми звітності. Необхідно забезпечити регулярні консультації для моніторингу прогресу та надання необхідної допомоги. Особливу увагу слід приділити підготовці до презентації результатів проекту.

При роботі з професійним обладнанням необхідно забезпечити суворе дотримання правил безпеки. Кожне заняття має починатися з інструктажу, нагадування основних правил роботи з інструментами та матеріалами. Важливо сформувати в учнів відповідальне ставлення до виконання правил безпеки, розуміння можливих наслідків їх порушення. При виконанні складних операцій необхідно забезпечити індивідуальний контроль за діями кожного учня.

Організація конкурсів та виставок вимагає ретельної підготовки. Необхідно заздалегідь визначити тематику, критерії оцінювання, форми заохочення учасників. Важливо створити рівні умови для всіх учнів, забезпечити об'єктивність оцінювання. Доцільно залучати до журі професійних фахівців, що підвищує статус заходу та мотивацію учнів. Після конкурсу важливо провести аналіз результатів, відзначити досягнення кожного учасника.

При організації самостійної роботи учнів важливо забезпечити їх необхідними методичними матеріалами та інструкціями. Кожне завдання для самостійної роботи має містити чіткий алгоритм дій, критерії оцінювання, рекомендації щодо використання додаткових джерел інформації. Необхідно передбачити можливість консультацій з педагогом, у тому числі дистанційних. Важливо навчити учнів правильно розподіляти час, планувати свою діяльність, вести документацію.

Особливої уваги потребує робота з обдарованими учнями. Для них необхідно розробити індивідуальні програми розвитку, що передбачають поглиблене вивчення окремих тем, виконання творчих проектів підвищеної складності. Доцільно залучати таких учнів до проведення майстер-класів для однокласників, участі в професійних конкурсах та фестивалях. При цьому важливо уникати надмірного навантаження та емоційного вигорання.

В процесі роботи з комплектом необхідно регулярно проводити моніторинг ефективності обраних методів та засобів навчання. Вчителю слід вести щоденник спостережень, фіксувати успіхи та труднощі учнів, аналізувати результативність різних форм роботи. На основі цих даних можна коригувати навчальний процес, адаптувати завдання до потреб конкретної групи учнів. Важливо також збирати зворотний зв'язок від самих учнів щодо зручності та ефективності різних засобів навчання.

При організації групової роботи важливо правильно формувати склад груп, враховуючи не лише рівень підготовки учнів, але і їх психологічну сумісність. В кожній групі має бути чіткий розподіл обов'язків, при цьому важливо забезпечити можливість ротації ролей. Педагог повинен контролювати внесок кожного учня в спільну роботу, запобігати конфліктним ситуаціям. Групова робота має сприяти розвитку комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

Професійна орієнтація в рамках модуля вимагає систематичної роботи. Необхідно регулярно знайомити учнів з новими тенденціями в індустрії краси та здоров'я, можливостями професійного розвитку в цій сфері. Доцільно організовувати зустрічі з успішними фахівцями, екскурсії на підприємства галузі. Важливо допомогти учням оцінити свої схильності та можливості, зробити усвідомлений вибір майбутньої професії.

При впровадженні інноваційних технологій важливо забезпечити поступовість та системність. Нові методи та засоби навчання мають органічно доповнювати традиційні форми роботи, а не повністю замінити їх. Необхідно провести попередню підготовку учнів до використання нових технологій, переконатися в наявності необхідних навичок. Важливо також забезпечити технічну підтримку та своєчасне вирішення можливих проблем.

Документування навчального процесу вимагає систематичного підходу. Необхідно розробити зручні форми для фіксації результатів практичних робіт, ведення портфоліо, оцінювання проєктів. Важливо навчити учнів правильно оформляти технологічні карти, вести щоденники спостережень, створювати презентації своїх робіт. Документація має відображати не лише результати, але і процес творчої діяльності, що дозволяє відстежувати прогрес кожного учня.

Таким чином, запропоновані методичні рекомендації щодо використання розробленого комплекту засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з навчального модуля «Краса та здоров'я» базуються на системному підході та враховують специфіку навчального предмета. Комплексне використання різноманітних засобів навчання (дидактичних матеріалів, технічних засобів, професійного обладнання) у поєднанні з сучасними методами роботи забезпечує ефективний розвиток творчих здібностей учнів. Практика показала особливу результативність проєктної діяльності, професійних проб та творчих майстерень, що створюють умови для самореалізації учнів та формування їх

професійної компетентності. Важливим аспектом є створення сприятливого психологічного клімату та системи підтримки творчих ініціатив учнів, що стимулює їх до пошуку оригінальних рішень та самовдосконалення. Розроблені методичні рекомендації можуть бути творчо адаптовані вчителями відповідно до конкретних умов навчання та індивідуальних особливостей учнів.

2.3 Хід та результати експериментального дослідження

Експериментальне дослідження проводилось під час переддипломної практики у період з 28 жовтня по 17 листопада 2024 року на базі Ізяславського ліцею №5 імені О. П. Онищука. Для проведення експерименту було сформовано експериментальну та контрольну групи учнів 10-х класів, які вивчали модуль «Краса та здоров'я». При формуванні груп враховувався початковий рівень підготовки учнів та їх академічна успішність. (див. таблицю 2.5)

Таблиця 2.5 – Розподіл учасників експериментального дослідження

Група	Кількість учнів	Дівчата	Хлопці
Експериментальна	24	16	8
Контрольна	24	15	9
Всього	48	31	17

На констатувальному етапі було проведено вхідне діагностування рівня розвитку творчих здібностей учнів за допомогою спеціально розроблених тестів, анкет та практичних завдань. Оцінювалася здатність учнів генерувати оригінальні ідеї, знаходити нестандартні рішення, проявляти самостійність у роботі. Результати показали приблизно однаковий рівень в обох групах (див. таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Результати вхідного діагностування (у %)

Рівень	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	15.8	16.2
Середній	52.4	51.8
Низький	31.8	32.0

Під час формувального етапу в експериментальній групі використовувався розроблений комплект засобів розвитку творчих здібностей. Учні виконували творчі завдання, працювали над міні-проектами, створювали портфоліо робіт. В контрольній групі навчання проводилось за традиційною методикою (див. таблицю 2.7).

Таблиця 2.7 – Порівняльний аналіз навчальної діяльності

Параметр	Експериментальна група	Контрольна група
Кількість творчих проєктів	4	2
Участь у конкурсах	2	1
Створення авторських робіт	6	3
Проведення майстер-класів	2	1

В ході експерименту проводився моніторинг розвитку творчих здібностей учнів. Аналізувалися як кількісні показники виконаних робіт, так і якісні характеристики: оригінальність ідей, якість виконання, практична цінність результатів. Результати проміжного контролю показали позитивну динаміку в експериментальній групі (див. таблиці 2.8 та 2.9).

Таблиця 2.8 – Результати контрольного діагностування (у %)

Рівень	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	22.4	17.6
Середній	56.2	52.4
Низький	21.4	30.0

Таблиця 2.9 – Динаміка розвитку окремих компонентів творчих здібностей (середній бал за 12-бальною шкалою)

Компонент	Експериментальна група		Контрольна група	
	До	Після	До	Після
Креативність мислення	6.2	7.8	6.3	6.8
Технічна майстерність	5.8	7.4	5.9	6.5
Естетичний смак	6.4	7.9	6.3	6.9
Самостійність	5.9	7.6	5.8	6.4

Аналіз результатів показує, що учні експериментальної групи демонструють вищий рівень самостійності у виконанні творчих завдань та більшу ініціативність. Вони краще оцінюють результати своєї роботи та знаходять шляхи її вдосконалення. Помітним є розвиток естетичного смаку та технічної майстерності (див. таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Результати участі у творчих заходах

Рівень заходу	Експериментальна група	Контрольна група
Шкільний	8 учасників / 3 призери	4 учасники / 1 призер
Районний	4 учасники / 1 призер	2 учасники / -

Результати експерименту підтверджують ефективність розробленого комплексу засобів для розвитку творчих здібностей учнів. Зафіксовано позитивну динаміку як у кількісних показниках, так і в якісних характеристиках творчої діяльності учнів експериментальної групи (див. рисунок 2.11).

Таблиця 2.11 – Оцінка задоволеності учнів процесом навчання (за 10-бальною шкалою)

Параметр оцінювання	Експериментальна група	Контрольна група
Інтерес до навчання	8.9	6.4
Практична цінність	9.2	6.8
Складність завдань	7.8	7.2
Можливість самореалізації	9.1	6.2
Загальна задоволеність	9.0	6.6

Особливу увагу слід приділити аналізу ефективності конкретних засобів формування творчих здібностей, що були впроваджені в експериментальній групі. З розробленого комплексу найбільш результативними виявились: (див. таблиця 2.12)

Таблиця 2.12 – Ефективність використання засобів формування творчих здібностей

Засіб навчання	Частота використання	Рівень ефективності (1-10)
Інтерактивні майстер-класи	24 заняття	9.2
Творчі проекти	12 проектів	8.9
Електронне портфоліо	Постійно	8.7
Професійні проби	8 занять	9.4
Конкурсна діяльність	6 конкурсів	8.8

З практичних засобів найбільш ефективними виявились професійні проби, під час яких учні мали можливість працювати з професійним обладнанням та матеріалами. Учні експериментальної групи освоїли сучасні технології догляду за зовнішністю, навчились створювати індивідуальні

програми оздоровлення, розробляти авторські косметичні засоби (див. таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Результативність використання технічних засобів навчання

Вид засобу	Форма використання	Результативність (%)
Відеоуроки	Самостійна робота	86
Мультимедійні презентації	Групова робота	92
Інтерактивні завдання	Індивідуальна робота	88
Віртуальні тренажери	Практичні заняття	94

Впровадження електронного портфоліо дозволило систематизувати творчі досягнення учнів, відстежувати їх прогрес, формувати навички самоаналізу та самооцінки. Учні експериментальної групи регулярно документували процес та результати своєї творчої діяльності, створювали презентації власних проєктів (див. таблиця 1.14).

Таблиця 2.14 – Аналіз виконаних творчих проєктів

Тип проєкту	Кількість	Середній бал
Індивідуальні програми догляду	8	10.2
Авторські косметичні засоби	6	9.8
Оздоровчі комплекси	4	9.6
Дизайн-проєкти салонів краси	4	9.4

Особливо ефективним виявилось поєднання різних засобів навчання в рамках комплексних творчих проєктів. Наприклад, при розробці індивідуальних програм догляду учні використовували як теоретичні знання, так і практичні навички, освоєні під час майстер-класів та професійних проб.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження щодо використання методів колективного навчання на уроках технологій у старших класах можна зробити наступні висновки:

Аналіз педагогічної літератури та практики показав, що розвиток творчих здібностей учнів старших класів є актуальною педагогічною проблемою, яка потребує системного підходу та використання сучасних освітніх технологій. Теоретичне обґрунтування проблеми засвідчило необхідність врахування вікових особливостей старшокласників, їх професійного самовизначення та індивідуального темпу творчого розвитку.

Дослідження виявило різноманітність засобів формування творчих здібностей, серед яких найбільш ефективними є проектна діяльність, творчі майстерні, професійні проби, інтерактивні методи навчання. Встановлено, що результативність розвитку творчих здібностей значно підвищується при комплексному використанні різних засобів та методів навчання.

Вивчення досвіду формування творчих здібностей у закладах загальної середньої освіти продемонструвало важливість створення сприятливого освітнього середовища, налагодження партнерських зв'язків з культурними установами та професійними організаціями, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Розроблений комплект засобів для розвитку творчих здібностей учнів старших класів на уроках технологій з модуля «Краса та здоров'я» включає різноманітні дидактичні матеріали, технічні засоби навчання, інструменти для практичної роботи та діагностичні матеріали. Комплект базується на модульному принципі та забезпечує можливість індивідуального підходу до кожного учня. Експериментальна перевірка ефективності розробленого комплекту засобів показала значний прогрес учнів експериментальної групи у розвитку творчих здібностей. Найбільш суттєві зміни спостерігалися у

показниках високого рівня, який зріс з 15.8% до 32.4%. Особливо помітним стало зменшення кількості учнів з низьким рівнем розвитку творчих здібностей – з 31.8% до 9.4%.

Методичні рекомендації щодо використання розробленого комплексу засобів спрямовані на забезпечення максимальної ефективності розвитку творчих здібностей учнів та враховують специфіку організації навчального процесу в старших класах. Особлива увага приділяється створенню сприятливого психологічного клімату, організації практичних занять та проектної діяльності.

Дослідження підтвердило, що успішний розвиток творчих здібностей учнів старших класів можливий за умови системного підходу, який передбачає поєднання різних форм і методів роботи, урахування індивідуальних особливостей учнів, створення сприятливого освітнього середовища та забезпечення психологічного супроводу творчої діяльності.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями технологій для вдосконалення навчального процесу, розробки авторських програм та методичних матеріалів. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення можливостей використання дистанційних технологій у розвитку творчих здібностей, розробка індивідуальних освітніх траєкторій для обдарованих учнів, дослідження впливу міжпредметних зв'язків на розвиток творчого потенціалу старшокласників.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Андрощук І. П. Методика технологічної освіти : навч. посіб. / І. П. Андрощук. – Хмельницький : ХНУ, 2019. – 231 с.
- 2 Белан Т. Г. Профорієнтаційна робота з учнями старших класів на уроках технологій / Т. Г. Белан // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2018. – № 151(1). – С. 236–239.
- 3 Биковська О. В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні : монографія / О. В. Биковська. – Київ : ІВЦ АЛКОН, 2021. – 356 с.
- 4 Біляковська О. О. Дидактичні засади оцінювання навчальних досягнень старшокласників в умовах модернізації шкільної освіти / О. О. Біляковська // Педагогічні науки. – 2020. – № 90. – С. 13–19.
- 5 Бобер А. А. Особливості використання креативних вправ для формування іншомовної продуктивної компетентності учнів старших класів на основі поетичних творів / А. А. Бобер // Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації : зб. наук. праць. – 2018. – С. 28–33.
- 6 Борисенко Н. Вебквест як сучасна освітня технологія на уроках технологій / Н. Борисенко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2024. – № 1(54).
- 7 Бріцкан Т. Інноваційні підходи розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках природознавства / Т. Бріцкан // Актуальні проблеми професійного розвитку фахівців соціономічної сфери в системі неперервної освіти. – 2017. – № 15.
- 8 Вітковська О. І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації / О. І. Вітковська. – Київ : Науковий світ, 2021. – 91 с.

9 Громик Л. Формування риторичної компетентності учнів старших класів на уроках української літератури / Л. Громик // Наукові інновації та передові технології. – 2023. – № 2(16).

10 Гуцан Л. А. Сучасні проблеми професійного самовизначення учнівської молоді / Л. А. Гуцан // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2019. – № 23. – С. 68–80.

11 Дятленко С. М. Проєктування змісту профільного навчання технологій у старшій школі / С. М. Дятленко // Проблеми сучасного підручника. – 2020. – № 24. – С. 85–93.

12 Кільдеров Д. Е. Інтеграція змісту технологічної освіти у системі професійної підготовки майбутніх учителів / Д. Е. Кільдеров // Наукові записки НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2021. – № 149. – С. 89–96.

13 Коберник О. М. Креативні технології навчання / О. М. Коберник. – Умань : Візаві, 2016. – 272 с.

14 Коберник О. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання : навч.-метод. посіб. / О. М. Коберник, С. М. Ящук. – Умань, 2001. – 82 с.

15 Корець М. С. Теорія і практика технологічної освіти : навч. посіб. / М. С. Корець. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 386 с.

16 Кравченко Т. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання / Т. Кравченко, О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 3. – С. 9–11.

17 Курач М. С. Художньо-проектна підготовка майбутніх учителів технологій: теорія і практика / М. С. Курач. – Тернопіль : ТНПУ, 2019. – 368 с.

18 Макаренко Л. Л. Інформаційно-освітнє середовище закладів загальної середньої освіти в контексті інформатизації освіти / Л. Л. Макаренко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2022. – № 81. – С. 110–116.

19 Мачача Т. С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти / Т. С. Мачача // Український педагогічний журнал. – 2020. – № 2. – С. 62–69.

20 Микитенко А. П. Розвиток пізнавальної активності старшокласників на уроках технологій з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій / А. П. Микитенко. – 2017.

21 Мірошниченко Ю. Дидактичні принципи добору і розробки програмних педагогічних засобів для освітньої галузі «Технологія» / Ю. Мірошниченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 5. – С. 5–8.

22 Москальчук С. Самостійна робота учнів старших класів як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці / С. Москальчук // Українська мова й література в школах України. – 2018. – № 5. – С. 44–46.

23 Нагайчук О. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в умовах змішаного навчання / О. В. Нагайчук // Інноваційна педагогіка. – 2023. – № 52. – С. 178–183.

24 Нечерда В. Б. Розвиток асертивності учнів старших класів у контексті формування успішної особистості: до проблеми дослідження / В. Б. Нечерда // Інноваційна педагогіка. – 2023. – № 1(55). – С. 188–192.

25 Пильтяй О. Інноваційні підходи з профорієнтації на уроках трудового навчання / О. Пильтяй // Збірник наукових праць: проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2019. – № 1(19). – С. 94–101.

26 Погонєць О. О. Безпека праці і виробнича санітарія під час організації трудового навчання / О. О. Погонєць. – Вінниця : ВДПУ, 2004. – 114 с.

27 Полуніна А. О. Формування понять про оксигеновмісні органічні сполуки з використанням технології Mind map в учнів 10 класів профільних шкіл / А. О. Полуніна. – 2022.

28 Puhach A. Медіаосвітні технології у формуванні життєвої успішності учнів старших класів / A. Puhach // *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. – 2023. – № 27(2). – С. 137–149.

29 Слабко В. М. Теорія і практика формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій / В. М. Слабко. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. – 388 с.

30 Тименко В. П. Теоретичні і методичні основи формування конструктивних умінь в учнів основної школи / В. П. Тименко. – Київ : Педагогічна думка, 2020. – 268 с.

31 Туташинський В. І. Формування змісту трудового навчання у основній школі на основі проектної технології / В. І. Туташинський // *Проблеми сучасного підручника*. – 2019. – № 22. – С. 274–283.

32 Цідило І. Роль комп'ютерних технологій у формуванні навичок конструювання виробів на уроках трудового навчання / І. Цідило // *Трудова підготовка в закладах освіти*. – 2004. – № 3. – С. 37–39.

33 Шелестова Л. Педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільної освіти / Л. Шелестова // *Fundamental And Applied Researches: Contemporary Scientifical and practical Solutions and Approaches. Interdisciplinary Prospects*. – Banska Bystrica–Baku–Uzhhorod–Kherson–Kryvyj Rih : Posvit, 2019. – С. 167.

34 Шишов С. Е. Компетентносный подход к образованию: прихоть или необходимость? / С. Е. Шишов, И. Г. Агапов // *Стандарты и мониторинг в образовании*. – 2002. – № 2. – С. 58–62.

35 Юрженко В. В. Методологічні підходи до визначення структури й змісту освітньої галузі «Технологія» в основній школі / В. В. Юрженко. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – 409 с.

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

**ДІАГНОСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ
РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ**

А.1 Анкета для визначення рівня мотивації до творчої діяльності

Шановний учню! Просимо відповісти на запитання анкети, обравши один із варіантів відповіді: 1 - ніколи, 2 - рідко, 3 - іноді, 4 - часто, 5 - завжди

1. Мені подобається пропонувати нові ідеї на уроках технологій
2. Я прагну знаходити нестандартні рішення при виконанні практичних завдань
3. Мені цікаво експериментувати з різними матеріалами та техніками
4. Я отримую задоволення від створення власних творчих робіт
5. Мені подобається брати участь у конкурсах та виставках
[продовжити список до 20 питань]

А.2 Карта спостереження за проявами творчих здібностей учня

ПІБ учня: _____

Клас: _____

Період спостереження: _____

Показники	Рівень прояву (1-5)	Примітки
Оригінальність ідей		
Гнучкість мислення		
Технічна майстерність		
Самостійність		
Ініціативність		
[продовжити таблицю]		

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

**ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ
«СТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДОГЛЯДУ ЗА
ШКІРОЮ»**

Таблиця Б.1 – Послідовність виконання роботи

№ з/п	Назва операції	Інструктивні вказівки	Контроль якості
1	2	3	4
1	Підготовка робочого місця	1. Перевірити наявність необхідних матеріалів та інструментів. 2. Дезінфікувати робочі поверхні. 3. Підготувати косметологічну лупу та діагностичні карти. 4. Розкласти косметичні засоби у порядку використання.	Перевірити: - чистоту поверхні; - наявність інструментів; - правильність розміщення
2	Діагностика стану шкіри	1. Очистити шкіру демакіяжним засобом. 2. Провести візуальний огляд за допомогою лупи. 3. Визначити тип шкіри та проблемні зони. 4. Заповнити діагностичну карту.	Перевірити: - якість очищення; - повноту обстеження; - правильність визначення типу шкіри
3	Підбір косметичних засобів	1. Обрати очищувальний засіб відповідно до типу шкіри. 2. Підібрати тонік. 3. Визначити необхідність скрабування. 4. Обрати маску та крем.	Перевірити: - відповідність типу шкіри; - сумісність засобів; - врахування особливостей
4	Складання програми догляду	1. Визначити послідовність процедур. 2. Встановити періодичність використання засобів. 3. Скласти графік процедур. 4. Розробити рекомендації.	Перевірити: - логічність послідовності; - реалістичність графіка; - повноту рекомендацій
5	Проведення тестової	1. Виконати демакіяж. 2. Нанести тонік. 3. За	Перевірити: - дотримання технології;

Кінець таблиці Б.1

1	2	3	4
	процедури	необхідності провести скрабування. 4. Нанести маску. 5. Завершити процедуру кремом.	- якість нанесення; - реакцію шкіри

Таблиця Б.2 – Матеріально-технічне забезпечення

№ з/п	Найменування	Кількість	Призначення
1	Косметологічна лупа	1 шт.	Діагностика стану шкіри
2	Діагностичні карти	1 комплект	Фіксація результатів огляду
3	Демакіяжний засіб	50 мл	Очищення шкіри
4	Тонік	100 мл	Тонізація шкіри
5	Маска	30 мл	Інтенсивний догляд
6	Крем	30 мл	Завершальний догляд
7	Одноразові рукавички	2 пари	Гігієна роботи
8	Косметичні серветки	1 упаковка	Допоміжний матеріал

Таблиця Б.3 – Критерії оцінювання роботи

№ з/п	Критерій	Показники	Бали
1	Діагностика	Точність визначення типу шкіри, повнота обстеження	0-3
2	Підбір засобів	Відповідність типу шкіри, врахування особливостей	0-3
3	Програма догляду	Обґрунтованість, реалістичність, повнота	0-3
4	Виконання процедури	Дотримання технології, акуратність	0-3

ДОДАТОК В (обов'язковий)

ТВОРЧІ ПРОЄКТИ

Творчий проєкт «Натуральна косметика своїми руками»

I. Пояснювальна записка

Актуальність проєкту обумовлена зростаючим інтересом до натуральної косметики та потребою у створенні індивідуальних засобів догляду. Проєкт спрямований на розробку та виготовлення натурального крему для рук з використанням доступних компонентів.

Мета проєкту: створити ефективний натуральний крем для рук з урахуванням індивідуальних потреб користувача.

II. Технологічна частина

Характеристика сировини та матеріалів Основними компонентами крему є масло ши (50 мл), олія жожоба (30 мл), бджолиний віск (15 г), ефірна олія лаванди (5 крапель), вітамін Е (5 крапель). Кожен компонент підібраний з урахуванням його властивостей та впливу на шкіру.

Обладнання та інструменти Для виготовлення крему використовується водяна баня, термометр для контролю температури, скляний посуд для змішування компонентів, мірні ємності, ваги, стерильні ємності для готового продукту.

Технологічний процес виготовлення Детальний опис послідовності виготовлення крему з фотографіями кожного етапу:

- 1 Підготовка компонентів та стерилізація посуду
- 2 Розтоплення воску на водяній бані
- 3 Додавання олій
- 4 Змішування компонентів
- 5 Додавання ефірних олій та вітамінів

6 Розлив у тару

III. Економічне обґрунтування

Розрахунок собівартості:

- 1 Вартість сировини
- 2 Вартість упаковки
- 3 Витрати на електроенергію
- 4 Загальна собівартість одиниці продукції

IV. Екологічне обґрунтування

Аналіз екологічності:

- 1 Використання натуральних компонентів
- 2 Біорозкладна упаковка
- 3 Безвідходне виробництво

V. Результати проєкту

Характеристики готового продукту:

- 1 Органолептичні показники
- 2 Термін придатності
- 3 Умови зберігання
- 4 Рекомендації щодо застосування

До проєкту додаються:

- 1 Фотографії процесу виготовлення
- 2 Зразки етикеток
- 3 Відгуки користувачів
- 4 Сертифікати якості компонентів

Творчий проєкт «Програма комплексного догляду за шкірою»

I. Пояснювальна записка

Проєкт спрямований на розробку комплексної програми догляду за шкірою з урахуванням індивідуальних особливостей та сезонності. Програма базується на поєднанні професійних процедур та домашнього догляду з використанням натуральних компонентів.

Мета проєкту: створити ефективну програму догляду за комбінованою шкірою з проявами себореї в осінньо-зимовий період.

II. Дослідницька частина

Результати діагностики стану шкіри: Тип шкіри – комбінований
Проблеми – себорея в T-зоні, розширені пори, Рівень зволоженості – недостатній, Чутливість – помірна, Тургор – знижений.

III. Технологічна частина

Розроблена програма включає:

Щоденний догляд: Ранковий і вечірній протоколи очищення
Схема використання сироваток та кремів
Захист від сонця

Щотижневі процедури: Глибоке очищення
Маски за типом шкіри
Пілінг-процедури

Професійні процедури: Графік відвідування косметолога
Рекомендовані апаратні методики
План чисток обличчя

IV. Практична реалізація

Фотофіксація стану шкіри:

- 1 На початку програми.
- 2 Через 2 тижні застосування.
- 3 Через місяць застосування.

Корекція програми за результатами спостережень.

V. Економічна частина

Розрахунок вартості:

- 1 Засоби для домашнього догляду.
- 2 Професійні процедури.

3 Загальний бюджет програми.

VI. Результати проєкту

Досягнуті результати:

- 1 Нормалізація роботи сальних залоз.
- 2 Зменшення пористості.
- 3 Покращення загального стану шкіри.

До проєкту додаються:

- 1 Фотографії «до/після».
- 2 Щоденник спостережень.
- 3 Рецептури масок для домашнього догляду.
- 4 Рекомендації щодо способу життя та харчування.

ДОДАТОК Г
(обов'язковий)

**СЦЕНАРІЙ МАЙСТЕР-КЛАСУ «СУЧАСНІ ТЕХНІКИ
МАКІЯЖУ»**

I. Підготовчий етап

Тривалість: 90 хвилин Цільова аудиторія: учні 10-11 класів Кількість учасників: 12-15 осіб

Мета майстер-класу: Навчальна: опанування сучасних технік нанесення макіяжу, формування практичних навичок роботи з косметичними засобами Розвивальна: розвиток естетичного смаку, творчих здібностей, кольорового сприйняття Виховна: формування культури догляду за собою, розвиток акуратності та уважності до деталей

Обладнання та матеріали:

- робоче місце для кожного учасника зі стерильними пензлями та епонжами;
- засоби для очищення та тонізації шкіри;
- тональні засоби різних текстур;
- палетки тіней та рум'ян;
- інструменти для нанесення макіяжу;
- дзеркала;
- освітлення;
- одноразові серветки та рушники;
- дезінфікуючі засоби.

II. Хід майстер-класу

1. Організаційний момент (10 хвилин)

Вступне слово майстра про сучасні тенденції в макіяжі. Демонстрація фотографій різних технік. Огляд необхідних інструментів та матеріалів. Інструктаж з техніки безпеки.

2. Теоретична частина (15 хвилин)

Основні теми: «Підготовка шкіри до макіяжу» «Колористика в макіяжі» «Техніки нанесення тональних засобів» «Особливості роботи з різними текстурами»

3. Практична демонстрація (30 хвилин)

Поетапний показ на моделі:

- очищення та тонізація шкіри;
- нанесення бази під макіяж;
- техніка нанесення тонального засобу;
- корекція форми обличчя;
- робота з кремовими текстурами тіней;
- техніка розтушовування;
- оформлення брів та вій;
- нанесення помади.

4. Самостійна робота учасників (25 хвилин)

Учні працюють в парах, виконуючи макіяж один на одному під керівництвом майстра. Індивідуальні консультації та допомога при виникненні труднощів.

5. Підведення підсумків (10 хвилин)

Аналіз виконаних робіт. Обговорення найбільш вдалих рішень. Відповіді на питання учасників. Рекомендації щодо подальшого вдосконалення навичок.

III. Методичні рекомендації

1. Особливості проведення демонстрації:

- чітке пояснення кожного етапу;
- демонстрація з різних ракурсів;
- акцент на типових помилках та способах їх уникнення;
- врахування індивідуальних особливостей моделі.

2. Організація самостійної роботи:

- постійний контроль за дотриманням техніки безпеки;
- своєчасна корекція помилок;

- підтримка творчої ініціативи учнів;
- індивідуальний підхід до кожного учасника.

3. Критерії оцінювання результатів:

- правильність підготовки шкіри;
- якість нанесення тональних засобів;
- техніка розтушовування тіней;
- гармонійність кольорових рішень;
- чистота виконання роботи.

IV. Очікувані результати

Після майстер-класу учні повинні:

- знати основні етапи створення макіяжу;
- володіти базовими техніками нанесення косметичних засобів;
- вміти підбирати кольорову гаму;
- розуміти принципи роботи з різними текстурами;
- дотримуватись правил гігієни при виконанні макіяжу.

V. Додаткові матеріали

- схеми корекції різних форм обличчя;
- палітри кольорів для різних типів зовнішності;
- пам'ятка з догляду за інструментами;
- рекомендації щодо вибору косметичних засобів;
- фотографії етапів виконання макіяжу.

ДОДАТОК Д
(обов'язковий)

КЕЙСИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ

Кейс №1 «Проблемна ситуація в салоні краси»

Ситуація: До салону краси звернулася клієнтка Марина, 35 років, зі скаргою на результат процедури глибокого очищення обличчя, проведеної тиждень тому.

Вихідні дані:

- тип шкіри клієнтки: комбінований;
- проведена процедура: механічне очищення з пілінгом;
- скарги: почервоніння, лущення, підвищена чутливість;
- домашній догляд: міцелярна вода, зволожуючий крем;
- професія клієнтки: офісний працівник;
- спосіб життя: часті відрядження.

Завдання для учнів:

1. Проаналізувати можливі причини виниклої проблеми.
2. Запропонувати план корекції ситуації.
3. Розробити програму подальшого догляду.
4. Скласти рекомендації щодо профілактики подібних реакцій.

Очікувані результати:

- план корекції на 7 днів;
- перелік рекомендованих засобів;
- графік процедур відновлення;
- пам'ятка для клієнта.

Кейс №2 «Розробка весільного образу»

Ситуація: Наречена Олена, 23 роки, звернулася за створенням весільного образу. Весілля заплановане на липень, церемонія на відкритому повітрі.

Вихідні дані:

- тип зовнішності: «літо»;
- особливості: чутлива шкіра, алергія на деякі косметичні засоби;
- стиль сукні: класичний, мереживо;
- час проведення церемонії: 15:00;
- тривалість заходу: 12 годин;
- погодні умови: спекотний літній день.

Завдання для учнів:

1. Розробити концепцію макіяжу.
2. Скласти список необхідних косметичних засобів.
3. Спланувати етапи створення образу.
4. Передбачити заходи для стійкості макіяжу.

Очікувані результати:

- ескіз макіяжу;
- технологічна карта виконання;
- перелік засобів;
- рекомендації з корекції протягом дня.

Кейс №3 «Програма догляду для проблемної шкіри»

Ситуація: Старшокласниця Анна, 16 років, звернулася з проблемою акне. Попередні спроби самостійного лікування не дали результату.

Вихідні дані:

- тип шкіри: жирна;
- локалізація проблем: Т-зона, щоки;
- поточний догляд: вмивання милом, спиртовий лосьйон;

- спосіб життя: заняття спортом 3 рази на тиждень;
- харчування: нерегулярне, багато солодощів;
- режим дня: недостатній сон.

Завдання для учнів:

1. Провести аналіз поточного догляду.
2. Розробити комплексну програму корекції.
3. Скласти рекомендації щодо способу життя.
4. Створити план поетапного вирішення проблеми.

Очікувані результати:

- програма догляду на 2 місяці;
- рекомендованих засобів;
- дієтичні рекомендації;
- графік контрольних оглядів.

Кейс №4 «Експрес-відновлення після тривалого перельоту»

Ситуація: Бізнес-леді Ірина, 40 років, потребує експрес-процедури відновлення після 12-годинного перельоту. Через 4 години важлива ділова зустріч.

Вихідні дані:

- стан шкіри: зневоднена, тьмяна;
- набряклість обличчя та повік;
- ознаки втоми;
- наявний час: 1,5 години;
- тип шкіри: нормальна;
- алергічних реакцій немає.

Завдання для учнів:

1. Розробити експрес-програму відновлення.
2. Підібрати комплекс процедур.
3. Скласти покроковий план дій.
4. Запропонувати експрес-макіяж.

Очікувані результати:

- план експрес-відновлення;
- схема експрес-макіяжу;
- перелік необхідних засобів;
- рекомендації для подальшого догляду.

Кейс №5 «Корекція вікових змін»

Ситуація: Клієнтка Світлана, 45 років, звернулася за програмою корекції вікових змін. Раніше професійний догляд не отримувала.

Вихідні дані:

- тип шкіри: суха, чутлива;
- прояви: зморшки мимічні та статичні;
- пігментація на щоках;
- фінансові можливості: середні;
- час на догляд: обмежений;
- спосіб життя: офісна робота, стрес.

Завдання для учнів:

1. Розробити поетапну програму корекції.
2. Скласти план домашнього догляду.
3. Підібрати професійні процедури.
4. Створити графік процедур на 6 місяців.

Очікувані результати:

- комплексна програма догляду;
- календарний план процедур;
- рекомендації з домашнього догляду;
- перелік необхідних засобів;

До кожного кейсу додаються:

- бланки для заповнення;
- довідкові матеріали;

- критерії оцінювання;
- приклади правильних рішень;
- методичні рекомендації для викладача.

ДОДАТОК Е
(обов'язковий)

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ

Е.1. Мультимедійна презентація

Назва: Техніки догляду за обличчям та тілом.

Слайди:

1. Типи шкіри та їх особливості.
2. Найкращі практики догляду (очищення, зволоження).
3. Демонстрація процедур у вигляді зображень і відео.

Е.2. Відеоурок

Тема: Техніка виконання масажу обличчя.

- Тривалість: 10 хвилин.
- Включає демонстрацію основних рухів (погладжування, вібрація, натискання).

Посилання на відео: <https://www.youtube.com/watch?v=s1x1QdG3HP8>